

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ
ДВАНАДЦЯТА СЕСІЯ

БЮЛЕТЕНЬ №1

Частина дев'ятнадцята

Стенограма пленарного засідання
19 листопада 2024 року

Київ 2024

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ

ДВАНADЦЯТА СЕСІЯ

БЮЛЕТЕНЬ №1

Частина дев'ятнадцята

*Стенограма пленарного засідання
19 листопада 2024 року*

Головне управління документального забезпечення
Апарату Верховної Ради України

ЗМІСТ

Засідання перше
(Вівторок, 19 листопада 2024 року)

Частина дев'ятнадцята

Звернення Президента України із щорічним Посланням до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України	...5
Виступи уповноважених представників депутатських фракцій і груп	...24
Проведення сигнального голосування для прогнозування результатів розгляду питань порядку денного	...31
Прийняття Постанови Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх міжпарламентських асамблей у зв'язку із 1000-м днем з початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну»	...31
Заява депутатської групи «Довіра»	...40
Прийняття Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік»	...41
Прийняття Постанови Верховної Ради України «Про кошторис Верховної Ради України на 2025 рік»	...70

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ПЕРШЕ

*Зал засідань Верховної Ради України
19 листопада 2024 року, 10 година 27 хвилин
(Після перерви)*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слава Україні!

Шановні народні депутати! Шановні гості! Відповідно до прийнятої нами Постанови «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану» сьогодні ми продовжуємо наше пленарне засідання.

Шановні колеги, звертаю увагу, що згідно з прийнятою Верховною Радою України постановою усі присутні на пленарному засіданні не повинні поширювати інформації щодо його початку, перебігу та прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після оголошення перерви у пленарному засіданні. Прошу всіх колег неухильно дотримуватися прийнятого українським парламентом рішення та відповідально поставитися до забезпечення безпеки єдиного законодавчого органу нашої держави.

У разі повітряної тривоги буде оголошено перерву в пленарному засіданні, і ми всі маємо перейти до безпечних місць відповідно до схеми укриття.

Шановні народні депутати України! Шановні гості Верховної Ради України! У пленарному засіданні бере участь Президент України Володимир Олександрович Зеленський. Прошу привітати Президента України *(Оплески)*.

Шановні народні депутати! Шановні гості Верховної Ради України! У пленарному засіданні Верховної Ради України також беруть участь: Прем'єр-міністр України Денис Анатолійович Шмигаль та члени Кабінету Міністрів України; Головнокомандувач Збройних Сил України генерал Олександр Станіславович Сирський; Начальник Генерального штабу Збройних Сил України; виконуючий обов'язки Голови Конституційного Суду України; Голова Верховного Суду України; Голова Вищої ради правосуддя; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Секретар Ради національної безпеки і оборони України; Голова Служби безпеки України; Голова Національної поліції України; Начальник Головного управління розвідки Міністерства оборони України; Голова Національного банку України; виконуючий обов'язки Генерального прокурора; Заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; Директор Державного бюро розслідувань; Директор Національного антикорупційного бюро України; Командувач Національної гвардії України; Голова Рахункової палати; Голова

Центральної виборчої комісії; виконуючий обов'язки Директора Бюро економічної безпеки України; Голова Державної служби України з надзвичайних ситуацій; Голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; Начальник Управління державної охорони України; Керівник Офісу Президента України та його заступники; глави дипломатичних представництв іноземних держав та керівники представницьких міжнародних організацій, акредитованих в Україні, а також інші офіційні особи (*Оплески*).

Присутні в залі захисники і захисниці України, вчителі, представники культури, медицини, підприємств, громадських організацій та інші запрошені (*Оплески*).

Шановні колеги, за парламентською традицією пропоную розпочати роботу з виконання Державного Гімну України.

(Лунає Державний Гімн України).

Шановні народні депутати і гості Верховної Ради України, Верховна Рада відповідно до пункту 8 частини першої статті 85 Конституції України заслуховує щорічне Послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України. Сьогодні відповідно до пункту 2 частини першої статті 106 Конституції України Президент України звертається із щорічним Посланням до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

Шановні народні депутати та гості Верховної Ради України, для проголошення щорічного Послання про внутрішнє і зовнішнє становище України на трибуну запрошується Президент України Володимир Олександрович Зеленський (*Оплески*).

ЗЕЛЕНСЬКИЙ В.О., Президент України. Слава Україні!

Українці пройшли вже 1000 днів цієї війни. Не зламалися, не здалися, не втратили державності. Українці пройшли 1000 днів повномасштабної війни, і це подвиг наших воїнів, це подвиг всього Українського народу, мільйонів наших людей. Кожен і кожна заслуговують на вдячність, велику вдячність.

Слава Україні! (*Оплески*).

Учора я був у Покровську, Куп'янську та на позиціях наших воїнів поблизу цих українських міст. Протягом вже довгих місяців наші Покровськ і Куп'янськ у тяжких випробуваннях, у дійсно важкій ситуації, в усіх новинах, всюди в житті. Саме там і на суміжних оборонних напрямках на нашій українській Донеччині, на нашій Харківщині росія пішла на найбільший рівень своїх втрат за цю війну. І ми всі маємо розуміти, за що ворог платить таку ціну. Росія хоче руйнації нас, нашої держави, наших людей, руйнації нашої стійкості.

Українська стійкість на лінії від Куп'янська до Покровська і далі до Запоріжжя може забезпечити фундаментальні передумови для справедливого завершення цієї війни. І це стійкість не лише наших воїнів. Ніхто із нас не сумнівається у стійкості наших героїв, у стійкості наших воїнів. Вони дійсно справжні, міцні. Ми пишаємося кожним українським воїном. Ми пишаємося

всією Україною, всією державою, всім нашим суспільством. Завжди. Стійкість усієї України нам потрібна.

У вирішальні моменти, а вони будуть у наступному році, ми маємо не допустити, щоб хтось у світі засумнівався у стійкості всієї нашої держави. На цьому етапі війни вирішується, хто дотисне. Або ми ворога, або ворог нас, українців і європейців, і всіх у світі, хто хоче жити, і жити вільно й не підпорядковано якомусь одному диктатору. Ця битва не тільки за Покровськ, Куп'янськ чи будь-яке наше українське місто, містечко, село, не тільки за ту чи іншу нашу область, ця битва про за Україну, битва за всю Європу, за порядок чи хаос для всього світу. І поки весь світ чекає на диво від Трампа, дай Боже, ми з вами не повинні чекати, ми маємо не втрачати стійкості, ми маємо «пахати». Треба працювати кожен день усім народом на стійкість всієї держави. Порізно виграти в цій битві просто неможливо, у єдності – також не просто, але можливо. Це війна, в якій вирішується доля всієї нації. І ніхто не повинен і не зможе вирішити її за нас. Україна була й буде незалежною державою, яка має свою долю! *(Оплески)*. І самостійно Україна визначатиме, як жити зараз, як жити далі. Україна має право на це. Україна завоювала на це право. Але, щоб змогти реалізувати це своє право, ми повинні зараз вистояти, не посипатися. Щоб не ми, а окупант посипався, нам потрібна внутрішня стійкість. Основи такої стійкості я представляю саме зараз.

Пане Голово Верховної Ради України! Шановні народні депутати, всі присутні, наші друзі, партнери, гості! Дорогий український народ! Тисяча днів! Зрозуміло, ми всі змінилися. Українці виправили історичну помилку поколінь, які боролися заради нашої держави в попередні часи. Ми не втратили єдності, не втратили нашої держави. Ми не стали битися одне з одним, конкурувати за Україну одне проти одного, і тому не стали внутрішньо слабкими. Тому Україна може перемогти росію.

Слава Україні! *(Голоси із залу: «Героям слава!» Оплески)*.

Усе дуже непросто, але в нас є для цього наша внутрішня сила. Але це правда, що наших зусиль зараз треба ще більше, щоб єдність працювала. Єдність – це насамперед люди. На жаль, багатьох наших людей, багатьох найбільших носіїв української єдності, українського духу ми втратили. Вони віддали своє життя заради нашого, заради життя України. І кожна така втрата забирала частинку нашої України, частинку нашої консолідації, української впевненості. Проте кожна втрата, кожна загибель наших героїв на полі бою додає незворотності українським змінам. Ми не можемо зрадити їх. І це зобов'язує всіх нас робити значно більше, щоб компенсувати те, що вже не зроблять наші герої, полегли герої України.

Шановні присутні! Я прошу зараз хвилиною мовчання вшанувати пам'ять усіх наших героїв, які загинули заради нас з вами.

(Хвилина мовчання).

Дякуємо.

Шановні присутні! Дорогі українці, українки! Єдність – це перший пункт нашого внутрішнього Плану стійкості. І це те, без чого не може бути необхідних результатів Плану перемоги України, який був представлений вам і нашим партнерам.

У кожній війні, щоб не програти її, є речі, які може зробити сам народ, і є те, що можна зробити тільки в єдності із союзниками. Саме тому потрібні ці два документи: те, чого ми очікуємо від себе передусім, і те, чого ми очікуємо від партнерів. І наша внутрішня єдність завжди має бути такою, щоб об'єднувати і наших партнерів. Світ може бути глухим іноді до окремих голосів, але не до цілого народу, який знає, чого хоче, працює об'єднано і вміє досягати своїх цілей. Ми це довели. Україна довела, що існує цей фундаментальний зв'язок між нашою єдністю й тим, як об'єднуються серця інших. Зокрема в Європі. Зокрема в Америці. Зокрема в інших частинах всього світу, безумовно, від Аргентини до Японії.

Коли ми в Україні об'єдналися на свій захист, ми об'єднували й інших. Український прапор впізнають в усьому світі та відчують, що за нашим прапором є сила. Цього не було б без нашої єдності. І без нашої єдності Європа не стала б настільки сильною в захисті спільних позицій та захисті своїх цінностей.

Зараз вже і не згадують, як раніше, що нібито Євросоюз ні на що не здатний. Не так давно це було мейнстримом політичних розмов. Нібито це бюрократія. Нібито Євросоюз не здолає криз і не витримає ударів. Євросоюз досяг значно більшого, ніж від нього очікували, як і Україна. Багато в чому джерелом цих досягнень усієї Європи стало саме наше внутрішнє єднання, єднання тут, в Україні. Наше вміння не здатися складнощам і сміливо подивитися в очі історії 24 лютого. Як результат – об'єднана Європа усвідомлює все більше себе глобальним суб'єктом і рухається до все більшої автономії, до більшої сили.

НАТО безальтернативно для всіх в Європі. Безальтернативні для нас одночасно і свободи, і безпеки. Для всього цього світ шукає нових форматів взаємодії. Україна запропонувала свій формат – Формулу миру, яка об'єднала 100 країн і міжнародних організацій. Я хочу подякувати зараз кожному, хто працював заради цього. Дякуємо вам, дякуємо партнерам! *(Оплески)*.

Як результат усього того, що сталося завдяки нашій з вами єдності, значна частина світу усвідомлює зараз краще, ніж будь-коли, що мир не буває просто даністю, не буває подарунком, не може бути просто спадком. Мир потребує зусиль, і це мають бути зусилля саме на основі єдності. Ми досягли найбільшого рівня близькості з Європейським Союзом і НАТО за весь час незалежності. Уже сформовано всю необхідну архітектуру для перемовного процесу з Європейським Союзом. Ми маємо рухатися швидше, динамічно у перемовинах. Незабаром завершимо процедуру скринінгу законодавства України. Уже на початку 2025 року ми готуємося відкрити перемовини щодо першого кластеру. Дякую всій команді за роботу! *(Оплески)*. Другий та всі інші кластери – без зволікань. Україна має стати найшвидшою у вступі до ЄС. Тому кожен в Україні має бути

найшвидшим в ухваленні та реалізації відповідних рішень, які трансформують нас, Українську державу. Ключові принципи перетворень в нашій державі та необхідні рішення будуть зазначені в пункті додатку щодо євроінтеграції до цього Плану стійкості.

Життєво важливим для всіх нас є й право України на членство в НАТО. План перемоги України починається з пункту про негайне запрошення нашої держави в Альянс. Запрошення – це політичний крок. Крок, який не змінює докорінно безпекових умов для партнерів та не означає для України негайної активізації статті 5 Договору про НАТО. Хоча наші люди на це заслуговують, якщо чесно (*Оплески*).

Тим не менше, українці вже 1000 днів захищають наш колективний спосіб життя в Європі – право кожного європейського народу бути вільним і жити мирно зі своїми сусідами на континенті. Україна буде в Альянсі, якщо ми з вами продовжимо говорити з Альянсом в єдності. Вся Україна як один. Тільки так народам не відмовляють. Саме так.

Ми уклали вже 27 двосторонніх безпекових угод з нашими партнерами. Майже всі вони – члени НАТО. Вони підтримують вступ України в НАТО. Це число свідчить про те, що нас від Альянсу не відділяє нічого фундаментального. Тільки дефіцит сили, дефіцит політичної волі. До речі, не української політичної волі. І ми переконуємо наших партнерів бути сміливими. Але тільки разом. Я впевнений у цьому. Ми це зможемо з вами. І це не щось додаткове чи нове для України. Альянс (НАТО) – це те, на що ми заслуговуємо. Це не подарунок для нас. Це має бути виправленням партнерами історичної помилки. Те, що потрібно було зробити ще вчора, щоб не було цієї війни.

Ми не торгуємо суверенітетом, безпекою чи майбутнім України. Ми не відмовимося від прав України на всю свою територію (*Оплески*).

І ми точно не дозволимо, не дозволимо нікому використати нашу державу в чийхось передвиборчих баталіях в Європі. За рахунок України виграти не вийде. Разом з Україною виграти можна. І тільки так (*Оплески*). Ми не відмовимося від раціонального підходу до гарантування прав нашої держави. Маємо діяти швидко, маємо діяти мудро. Можливо, Україні доведеться когось у москві пережити, щоб досягти всіх своїх цілей. Можливо. Щоб відновити повну цілісність нашої держави. Втім, в інформаційній сфері зовсім протилежно часто подається, як нібито частина реальності. Ми всі повинні об'єднано захищати справжню реальність. Тому нам потрібна інформаційна консолідація всіх, хто цінує свободу слова, всіх, хто розуміє, як багато зараз технологічний прогрес змінює для медіа, всіх, хто бачить, які ресурси росія витрачає на те, щоб зламати нас і світ своєю щоденною дезінформацією.

Інформаційна консолідація передусім комунікації влади заради чіткості, вчасності, повноти інформування. Інформаційна консолідація забезпечить насамперед емоційну стійкість нашого народу, емоційну стійкість України.

Наступне. Ми всі знаємо, що Конституція України та закон не дозволяють проводити вибори у воєнний час. І ніхто у світі не вимагав і не вимагає цього від

України. Але у нас, в Україні, є деякі люди, які, може, зголодніли до влади настільки, що хочуть боротьби всередині нашої держави більше, ніж заради нашої держави. Хочуть політичних суперечок в окопах, як у телестудіях. Це згубно для України. Україна спочатку потребує справедливого миру, а потім українці проведуть справедливі вибори (*Оплески*). Потрібно вміти ставити спільний інтерес вище, ніж будь-які особисті бажання.

Ми маємо не забувати і про об'єднавчу силу справедливості. Це фундаментальна річ для всіх українців. Потрібні шляхи забезпечення цього і безкомпромісність.

Зараз у залі Верховної Ради України присутні керівники всіх правоохоронних і антикорупційних органів України та системи судочинства. Це ваш вибір, як судитимуть про вас, якщо Україна не відчуватиме справедливості. Відповідний перелік заходів буде представлений у додатку щодо законодавчих рішень.

Не меншим пріоритетом є зовнішня справедливість для України. Єдиний винуватець війни – росія. Путін віддав наказ почати війну. Його оточення організовує ведення війни. Але російська агресія тримається на вчинках і потуранні багатьох росіян. Путін створив умови для вбивств. Але запускають ракети, запускають дрони, штурмують наші українські позиції, катують наших українців, полонених, військових, цивільних і забезпечують машину війни росіяни, а не просто одна божевільна особа в кремлі.

Відповідальність росії має бути колективною. Те, що вони роблять, не спишеш тільки на силу державних репресій чи пропаганду. Війна – це частина російської культури. Тому кожен із росії, хто претендує на сприйняття його чи її не за путінською «нормою», має зайняти недвозначну позицію щодо однозначних речей про Україну, про Крим, про Донбас, про ордер Міжнародного кримінального суду на арешт путіна і про трибунал для росії за цю війну. Усе, що зроблено росією за ці 1000 днів, не перекриєш однією фразою «Ні війні!» (*Оплески*). Потрібне повернення до моралі. Але хоч би що не сталося з росією та росіянами далі, нам потрібен надійний всебічний захист від них. Це має бути ще один елемент нашої єдності – наша ціннісна єдність. Культурний суверенітет України як одна із основ нашого державного суверенітету.

Наступне. Нам потрібна спільна юридична, комунікаційна та адвокаційна робота держави та українських громадських сил. Трибунал проти російської федерації, конфіскація російських активів, дієві санкції проти росії, стовідсоткове гарантування духовної незалежності України, українська культурна дипломатія, протидія дезінформації та розбудова нормальних державних комунікацій нашої держави, а також необхідна трансформація наших державних інституцій – абсолютно все це неможливо без дієвої співпраці з громадянським суспільством.

Державні рішення, всі наші рішення мають бути підготовлені на основі найкращих експертиз. І ми вже напрацювали відповідні формати спільної роботи державних структур і суспільства. Таких форматів потрібно більше. Внутрішній План стійкості України буде деталізований за участі громадянського суспільства,

бізнесу, культурної спільноти, медійників, правозахисників. Зокрема, вдалося реалізувати один із найдієвіших, на наш погляд, інструментів гарантування поваги до воїнів усередині підрозділів Збройних Сил України. Вже працює система електронних переведень «Армія+» в армії (*Оплески*). І за перші дні її роботи було погоджено понад 500 переведень. Загалом застосунком «Армія+» користується вже 410 000 наших воїнів із 1400 військових частин, опрацьовано 25 000 рапортів. Топові функції – електронні рапорти, модуль онлайн-навчання. Запущені опитування наших військових. Готується в силах оборони також нове кадрове просування – без прив'язки звань до посад. Це приклад того, що цифровізація в усіх сферах нашого державного життя є дійсно дієвим інструментом не просто спрощення процесів і подолання бюрократії, але й об'єднання людей – побудови довіри між державою та українським суспільством.

Я доручив командуванню Сил оборони і безпеки України опрацювати поширення функціоналу «Армія+» на всі Сили оборони і безпеки, зокрема Національну гвардію України. Передусім це стосується знову-таки переведень. Зміна підходів в управлінні людьми у Збройних Силах України, Національній гвардії України, а також поширення найкращих практик управління, які застосовані в підрозділах, та всі інші елементи Сил оборони і безпеки України є центральним завданням оборонної політики нашої держави. Зараз кожен командир на питання – що потрібно насамперед – відповідає одне й те саме: особовий склад, люди, комплектація бригад, дієве реальне навчання.

Ми не повинні боятися говорити про складні речі і проблеми в нашій армії, бо це наша армія. Ефективні рішення можливі лише за умови чесної розмови, відкритої розмови про мобілізацію, про бронювання, про СЗЧ. Проблеми треба розв'язувати, а не замовчувати, причини – з'ясовувати і прибирати швидше. Це потрібно було зробити вчора.

Міністерство оборони України та військове командування повинні обрати і призначити військового омбудсмена – особу, яка користуватиметься передусім довірою військових і суспільства. І я чекаю цього найближчим часом (*Оплески*).

Всередині сил оборони потрібні конфіденційні можливості для наших воїнів, щоб розв'язувати проблеми, що виникають через порушення прав. Міністерство оборони України та військове командування повинні представити нашому суспільству нову систему контрактів про службу в Збройних Силах України для громадян, які не досягли віку мобілізації, але хочуть проявити себе найкращим чином у захисті України. Ці контракти матимуть відчутну, дуже конкретну мотиваційну складову. І не треба жодних спекуляцій. Наша держава не готує зниження мобілізаційного віку. На основі нових контрактних підходів ми маємо поступово переходити до формування армії більшою мірою завдяки контрактам, а не тільки мобілізації.

Загалом пункт щодо фронту в Плані стійкості, а також пункт щодо зброї будуть чи не найоб'ємнішими. Але, зрозуміло, більшою мірою це закриті пункти. Ми передбачаємо цілком конкретні заходи для стабілізації фронту, проведення

Силами оборони України необхідних операцій як на тимчасово окупованій території України, так і в росії проти воєнних об'єктів, а також передбачаємо заходи для суттєвого збільшення технологічності Сил оборони України.

Зараз на деяких ділянках фронту – це найбільш гарячі місця – 90 відсотків знищення техніки окупанта забезпечується саме дронами. FPV й інші дрони фактично компенсують дефіцит артилерії в нашій армії. І я вдячний усім, хто розвиває цей напрям, виробляє і постачає дрони на фронт, тренує наших операторів. Ця тепер уже масштабна українська галузь починалася щирим бажанням окремих патріотичних людей просто допомогти Україні та згодом переросла в таку серйозну нашу системну перевагу. Втім, без особистого лідерства в цій системі, без окремих інноваторів, що випереджають сьогодення, випереджають систему, буде складно витримати гонку технологій з російською армією. Тому ми будемо і надалі заохочувати особисте лідерство та інновації.

Учора на фронті ми говорили з командирами бригад, зокрема, про дрони та інновації. Бригадам треба більше власних коштів для того, щоб вони самостійно, без бюрократії, забезпечували себе дронами (*Оплески*). Я це підтримую, ми це обов'язково підтримаємо. Ми збільшимо прямі кошти до бригад. Обов'язково! (*Оплески*). Значну кількість дронів сьогодні дає держава, значну кількість дронів дають наші волонтери. Дякуємо їм! Але самі бригади часто ще швидші у визначенні та заповненні потреб. І звертаюся до командирів усіх рівнів нашої держави в Силах оборони і безпеки України: обов'язково дослухайтесь до інноваційних пропозицій підлеглих, бережіть, будь ласка, тих, хто впроваджує технології, поширюйте досвід найкращих рот і батальйонів у бригадах.

Дорогі українці, дорогі українки! Україна вже робить максимум для нарощування власного виробництва гармат та артилерійських снарядів і виробництва у співпраці з нашими партнерами. Цього року ми вже виробили понад 2,5 мільйона мінометних пострілів і снарядів до нашої артилерії калібром від 60 до 155 міліметрів. Нарощуємо це виробництво. Але так само нарощуємо все, що стосується наших дронів. Наступного року Україна виробить, як мінімум, 30 тисяч далекобійних дронів. Хочу подякувати всім нашим компаніям – державним і приватним (*Оплески*). Дякую за це!

Поставлено завдання – зробити щонайменше 3 тисячі крилатих ракет і ракет-дронів. Так само, як і в цьому році, в наступному році ми повністю виконаємо цілі щодо виробництва й постачання всіх інших типів дронів. Наші воїни вже забезпечують збиття російських розвідувальних дронів за допомогою наших FPV-дронів тощо. Продовжуємо шукати рішення для збиття «шахедів» за допомогою FPV.

Щодо нашої ракетної програми. Багато хто, передусім росіяни, запам'ятав наші українські «нептуни». Але ми зробили ще «довгі нептуни». Уже сама назва говорить про завдання, і є перші враження. Дякую вам! (*Оплески*). Я пишаюся нашими українськими розробниками та виробниками ракет. Дякуємо вам!

Фактично щомісяця я стараюся відвідувати наші оборонні підприємства. Ми не поширюємо цієї інформації в деталях, не маємо права з точки зору безпеки.

Зрозуміло, на сьогодні ці наші об'єкти закриті. Але на кожному такому об'єкті – і я хочу, щоб ви про це знали, – ми дякуємо всім працівникам від імені всіх вас, від імені всіх українців і українок, від імені всього нашого народу. Ці люди будують не просто ракети й дрони, створюють не просто снаряди чи техніку. Українська зброя – це одна із основ української незалежності. Дякуємо вам ще раз! *(Оплески)*.

Безумовно, лише одним нарощуванням виробництва ми не можемо обійтися. Нам потрібно випереджати росію у технологіях. Зараз ми часто шукаємо відповіді на їх технологічні рішення. На жаль, вони в них є. Потрібно, щоб вони шукали відповіді на наші технологічні рішення. Саме це є головною ідеологією пункту «Зброя» у Плані стійкості. Заради цього в Україні впроваджується формат технологічної Ставки. У цьому форматі на регулярній основі будемо збирати найкращих фахівців та працювати над найкориснішими технологічними ідеями. Перше засідання нашої Ставки відбудеться на початку грудня.

Саме міцний оборонно-промисловий комплекс України здатен забезпечити нашої державі самостійність у виборі військової стратегії. Реалізація воєнних пунктів Плану перемоги та відповідних пунктів Плану стійкості забезпечить реальне стратегічне стримування росії. Навіть без ядерної зброї ми можемо знайти конвенційні інструменти стримування. Наша зброя завжди буде нам першим гарантом. Ми готуємо для цього надійну фінансову основу – спрямовуємо власні інвестиції у виробництво зброї та залучаємо партнерів.

Сьогодні, після цього засідання, я зустрінуся з Прем'єр-міністром Данії Метте Фредеріксен. Вона прибула з візитом в Україну, щоб підтримати нас у такий день, – дуже дякуємо, Метте! 1000-й день повномасштабної війни, щоб знову збільшити нашу співпрацю *(Оплески)*. Данія стала дійсно одним із найнадійніших оборонних партнерів України. Ми всі вдячні за це «нордикам», за формат «Україна – «Нордик». Вдячні Данії за її лідерство. Завдяки данській моделі в український оборонно-промисловий комплекс вже залучено понад 1 мільярд доларів від країн-партнерів. Дякуємо! *(Оплески)*. Нещодавно приєдналася Норвегія. І маємо відкрити наш оборонно-промисловий комплекс для повноцінної співпраці з партнерами.

Якщо разом з Британією чи Америкою ми здатні виробити тисячі одиниць на рік, значить потрібен цей партнер і в державній частині оборонно-промислового комплексу. Ми залучили понад 40 іноземних оборонних компаній до роботи в Україні. У сфері ОПК працює понад 600 вітчизняних компаній, які загалом забезпечують 300 тисяч робочих місць. Це все – історичне досягнення України, українського народу *(Оплески)*. Я хотів би, щоб ми всі подякували нашим людям. Дуже дякуємо! *(Оплески)*. Людям, які щоденно працюють, виробляють українську зброю. Дуже дякуємо вам!

Так само всі ми маємо бути вдячними кожному українському підприємцю, всім, хто зберігає та створює робочі місця абсолютно в усіх галузях української економіки. Зараз тут, в Україні, попри війну, попри всі складнощі цієї війни українська економіка зберігає базову стійкість і потребує нової економічної політики нашої держави, політики, яка буде базуватися на кількох ключових речах.

Перше. Максимальна підтримка українського підприємництва, локалізації та виробництва саме в Україні. Потрібне розширення доступу українських виробників до ринку публічних закупівель. Усе, що можна виробляти тут, в Україні, має вироблятися в Україні та закуповуватися передусім, за всієї поваги до партнерів, в українських виробників (*Оплески*). Потрібне дієве страхування військових ризиків. Це факт. Потрібні послідовна дерегуляція та захист свободи підприємництва, які знайдуть своє відображення в економічному зростанні. Безумовно, потрібне поступове зменшення частки перерозподілу ВВП державою.

Друге. Безпека ведення бізнесу та зниження тиску на бізнес від усіх державних інституцій, які контролюють діяльність інших, а не самі створюють додану вартість (*Оплески*). Сприятливість українській юрисдикції та залучення інвестицій невіддільні від захищеності кожного «білого» бізнесу в Україні.

Третє. Чесність у відносинах між державою та бізнесом. Ми зацікавлені у максимальній і легальній зайнятості в Україні, – це дуже важливо – в детінізації. Ми розуміємо, що цього не можна досягти лише силовими заходами. Потрібен стимул для детінізації, а не новий тиск. Потрібна довіра, якісне, ненадмірне регулювання державою суспільних відносин. Саме така економічна політика може привести Україну до стійкого економічного зростання, достатнього рівня забезпеченості оборонних потреб України та збереження людського капіталу, завдяки чому українці зможуть реалізувати в Україні себе та свої прагнення. Без сильної економіки цього просто не буде. А сильної економіки не буде без поваги до підприємництва та підприємців. Тому йдеться не просто про рішення щодо економіки. Ідеться про рішення щодо майбутнього.

Іншою стороною економічної сили для України є здатність держави виконувати свої зобов'язання – передусім соціальні зобов'язання – завдяки податкам і зборам. І в цьому теж варто бути чіткими. Саме внутрішнім ресурсом ми забезпечуємо Сили оборони і безпеки України. Тому сплачені податки – це зарплати воїнів. І хоч зараз, у час війни, з об'єктивних причин ми не забезпечуємо себе самі необхідним фінансуванням на 100 відсотків, все-таки змогли гарантувати на цей і наступний роки повне фінансове забезпечення. Ризиків для Сил оборони і безпеки України через фінансування немає (*Оплески*). У цьому році і в наступному, незалежно від політичної турбулентності будь-де у світі, всі зарплати та пенсії в Україні будуть виплачені згідно із законом. Ми маємо на це гроші.

Ми маємо пакет зимової підтримки для людей. У березні 2025 року, як і щороку, відбудеться індексація пенсій на рівень інфляції. У наступному році передбачаємо розширення багатьох державних програм підтримки бізнесу та споживачів. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» минулого року стала фактично єдиним джерелом доступних кредитів для бізнесу. Цього року уряд почав переорієнтовувати її на інвестиційні цілі. Понад тисячу українських виробників купили нове обладнання завдяки грантовій програмі підтримки переробної промисловості. Програми «Зроблено в Україні» та «Національний кешбек» підтримують українського виробника та культуру уваги до виробництва саме

в Україні. Програма «єОселя» допомагає українцям стати власниками саме своїх домівок, стимулює попит на будівельні матеріали і роботи. Буде відновлено багато інших програм, у тому числі програму «Підтримка», яка точно стане в пригоді мільйонам українців.

Звісно, що за умови реалізації нашої економічної стратегії, спрямованої на зміцнення економічної свободи в Україні та визволення з-під надмірних регуляцій підприємницької сили українців, соціальних можливостей у держави та добробуту в Україні буде значно більше. Усе це буде відображено в пункті «Гроші» нашого Плану стійкості.

Відповідні додатки будуть затверджені спільно представниками уряду України та нашими партнерами в українському бізнесі.

Шановні присутні! Дорогі українці, українки! Щойно я окреслив вам чотири пункти внутрішнього Плану стійкості: перший – «Єдність», другий – «Фронт», третій – «Зброя», четвертий – «Гроші».

Далі наступні шість пунктів.

«Енергетика». Найзакритіший пункт через злочинне прагнення росії кинути Україну в блекаут.

«Безпека». Ідеться саме про внутрішню безпеку в наших містах, містечках, громадах.

«Громади». Пункт щодо взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

«Людський капітал». Пункт присвячений нашому стратегічному завданню – створити всі умови для українців всіх поколінь будь-якого походження, щоб жити і розвиватися в Україні.

«Культурний суверенітет» – логічний результат зростання людського капіталу в Україні.

І останній із шести пунктів Плану стійкості України «Політика героїв», який підсумовує шлях нашої держави і нашого народу протягом 1000 днів цієї війни та водночас залишає моральну основу для життя України в майбутньому.

Ось ці 10 пунктів внутрішнього Плану стійкості разом з додатками до кожного пункту стануть першою українською доктриною, яка має привести Україну від війни до миру.

Пункт «Енергетика» – те, що дає будь-якій сучасній країні життєздатність. Це особливий пункт Плану стійкості. З безпекових причин про енергетику можна сказати ще менше, ніж про фронт. Найголовніше – вдячність кожній нашій ремонтній бригаді, всім працівникам і працівницям українських енергокомпаній. Дякуємо вам! (*Оплески*). А також дякуємо всім в усьому світі, хто допомагає Україні долати ці божевільні наслідки російських ударів по нашій енергетиці.

Загалом російська армія здійснила вже понад 1000 обстрілів об'єктів енергетики України, 900 цілеспрямованих російських атак проти об'єктів передачі електрики, понад 220 цілеспрямованих російських атак проти об'єктів нашої генерації. З початку повномасштабного вторгнення росія окупувала близько 18 ГВт енергопотужностей в Україні. Оце по-їхньому війна, війна проти

людей, проти світла. Але наші люди роблять усе, щоб не допустити темряви для України, для всіх нас, для сімей, дітей, для всіх. Кожен, хто працює заради нашої енергетики, заслуговує на нашу вдячність. Дякуємо ще раз! *(Оплески)*.

Щодо захисту проведено дійсно колосальну роботу. Жодні деталі розкривати ми не будемо. Закритий додаток до цього пункту Плану стійкості міститиме конкретну інформацію з відповідним доступом, щоб зберігати контроль над усіма процесами. Завдання зрозуміле – завдяки всім формам захисту адаптуватися до постійної загрози російського терору. Відповідальність за виконання цього завдання персональна.

Наступне. До кінця року будуть підготовлені паспорти енергетичної стійкості українських регіонів. Це вперше в Україні. Для всіх областей буде опрацьована основа для можливості витримати всі виклики в енергетиці. Уже в наступному році ми будемо імплементувати паспорти з точки зору генерації електрики і генерації тепла. Це стосується, зокрема, децентралізації нашої генерації.

Ми маємо звернути увагу і на управління споживанням енергії в Україні. Підтримка раціональності споживання енергії є обов'язком нашої держави. Ми звикли до терміну «енергоефективність», але маємо звикнути і до того, що заходи з енергоефективності – це не про когось іншого в країні, хтось там відповідальний. Ні, це про кожного із нас – про мене, про тебе, про кожного із нас.

Наступне. Україна як енергетичний хаб. Завдяки своїм можливостям в енергетиці наша країна може бути геополітично в Європі серед перших. Звичайно, це більшою мірою стосується часу після цієї війни, але передумови для цього маємо створити вже зараз.

Атомна генерація – очевидний наш пріоритет. Газ – збільшення видобутку, інтеграція нашої інфраструктури зберігання газу в європейську енергетичну практику, а також підтримка роботи української газотранспортної системи згідно з базовим сценарієм, для наших внутрішніх задач. Нафта – це збільшення видобутку та відновлення переробки. Складне завдання, але має бути досяжним. Усі підприємства групи НАК «Нафтогаз України» покращили свої фінансові показники. Особливо приємно сказати зараз про роботу державного менеджменту в «Укрнафті». Після націоналізації «Укрнафта» досягла історично найбільших фінансових, дуже вагомих результатів. У 2023-2024 роках вона сплатила 78 мільярдів гривень тільки податків, має зараз чистого прибутку 43 мільярди гривень, постійно сплачує в бюджет дивіденди *(Оплески)*. І це під час війни. Дякуємо *(Оплески)*. Показники дають розуміння того, скільки коштів було вкрадено в «Укрнафті» за десятиліття неналежного державного контролю. Загалом енергетичний пункт Плану стійкості буде деталізований різними додатками – як закритими, так і відкритими, що в сукупності будуть чіткою енергетичною мапою для України на найближчі роки.

Пункт шостий нашого Плану стійкості – «Безпека». Саме внутрішня безпека в Україні. Безпечний публічний простір та захищеність приватного життя

є базовими потребами українців. Я ділив би цей пункт на три блоки: Україна сьогодні, Україна повоєнна та Україна сталого й надійного миру.

Які кроки робимо в час війни заради внутрішньої безпеки? Це тільки частково відкрита інформація. Зрозуміло, в цій сфері є робота і для Служби безпеки України, і для всієї системи Міністерства внутрішніх справ України, і для всіх наших правоохоронних органів. Ідеться про жорстку роботу, яка не дозволяє ворогу підірвати життя України.

Я вдячний усім, хто ефективно працює, щоб захистити нашу державу та людей від відповідних загроз. Дякуємо!

Наступне. Міністерство внутрішніх справ України у взаємодії з іншими інституціями впроваджує нову систему на загальнодержавному рівні – безпечна область, безпечне місто, безпечна громада. Результатом має стати відповідний рівень захищеності в публічному просторі в Україні. Максимальний пріоритет – безпека в навчальних закладах, передусім, у школах по всій країні. По всій, без виключень, у всіх громадах. Поліцейські в школі – обов’язково. Поліцейський в громаді – обов’язково. Люди мають бачити й знати, хто гарантує їм та їхнім дітям безпеку.

Безпековий пункт Плану стійкості передбачає й детальну роботу стосовно укриттів. Це модернізація стандартів щодо укриттів, реконструкція та будівництво достатньої кількості нових укриттів.

Окремо хочу відзначити принципово важливий, досить простий проект, який має бути виконаний по всій Україні, – встановлення рамок металошукачів у школах, всіх наших освітніх закладах, громадських будівлях. Це одна із основ культури безпеки. Урядовці, обласні влади, органи місцевого самоврядування, дуже прошу вас представити чіткі строки реалізації цього проекту заради безпеки всіх наших дітей, всіх українців.

Також хочу зробити кілька акцентів на часі після цієї війни.

Перше. Україна конкуруватиме з іншими країнами світу за людей, інвестиції та, в широкому сенсі цього слова, привабливість. Внутрішня безпека має стати конкурентною перевагою України.

Друге. Ми маємо зробити все можливе, щоб мінне забруднення нашої української землі не стало проблемою на покоління. Україні потрібне лідерство в технологіях та у виробництвах заради розмінування.

І третє. Ми маємо зробити все можливе, щоб закінчити цю війну справедливо для України. Але навіть за найкращого сценарію все одно залишиться це сусідство. І в майбутньому українці не мають покладатися на те, що хтось чи щось там зміниться. Тому укріплення державного кордону України, навчання українців цивільному захисту, домедичній допомозі, розгортання системи базової військової підготовки є довготерміновою необхідністю виживання. І це не про страх, а про впевненість і спокій. Усе це буде відображено у відповідних додатках.

Наступний пункт Плану стійкості – це наші громади, стійкі громади. Стійкість усієї нашої держави має базуватися на максимальній ефективності

управління в громадах. Люди мають відчувати, що є громада для них. Ми створили спеціальну інституцію, щоб враховувати інтереси кожної громади під час ухвалення державних рішень, – Конгрес місцевих та регіональних влад. Я вдячний усім, хто приєднується до цієї роботи. Конгрес дозволяє кожній українській громаді бути почутою кожною державною інституцією. Зараз, в умовах війни, прифронтові громади, громади на прикордонні з росією потребують особливої підтримки. Громади, які прийняли найбільше переселенців, потребують спеціальних рішень для більшої внутрішньої інтегрованості людей. Є диспропорція в доходах громад, і зрозуміло, чому. У зв'язку з релокацією бізнесу та на основі віддаленості від фронту. І це лише кілька причин для того, щоб існували спеціальні принципи до нашої взаємодії з громадами в час війни. Усе це буде відображено в додатку.

Крім того, на рівні громад об'єктивно існує зараз та буде постійно збільшуватися міжнародний компонент роботи з нашими громадами, з громадами інших країн, країн-партнерів, а також з країнами, які взяли шефство або патронат над тим чи іншим нашим регіоном, містом, опікуються його відбудовою. Таких зв'язків, таких побратимств повинно бути якомога більше. І що більше в них буде змісту, як у співпраці, наприклад, між Данією та Миколаївщиною, то сильнішою буде вся наша держава. І завдання насамперед Міністерства закордонних справ України та уряду загалом – підтримувати і спрямовувати міжнародну роботу на рівні наших громад. Має збільшуватися і співпраця між громадами в Україні на основі принципу «пліч-о-пліч». Розвиток проектів згуртованості всередині нашої країни, коли тиллові і більш спроможні на сьогодні громади підтримують та допомагають прифронтовим і тим, що під постійними обстрілами цього ворога.

Ми застосували заходи спеціальної підтримки нашого Харкова в умовах постійного російського терору, щоб життя залишалося в цьому місті, українському місті. Це стосується спеціальних податкових умов у Харкові. І це довело свою корисність. Я доручаю розробити аналогічні умови для інших прикордонних міст, наших центрів тяжіння на сході України, – Сум і Чернігова.

Маємо не забувати і про наші громади, які зараз перебувають на тимчасово окупованих територіях. Ми не забудемо це. Україні потрібна готовність на всіх рівнях, щоб у правильний час та в результаті правильних заходів ми могли відновити контроль над всією своєю територією і повернути людей. Для цього Україні потрібна максимальна сила, насамперед сила дипломатії.

Наступний пункт Плану стійкості – «Людський капітал». Фактично людський капітал – це про державну повагу до кожного й кожної із мільйонів наших людей. Ми повинні створити всі умови для того, щоб українці, де б вони не перебували, дійсно могли відчувати себе українцями, працювати в Україні, з Україною, для України, зберігати справжній і сильний емоційний зв'язок з нашою державою, з усією українською нацією, з її досягненнями, з її завданнями. Бути українцем – це не бути осторонь України. Це є умовою для кожного громадянина України, для кожного, хто хоче пов'язати свою долю з Україною, з її майбутнім.

У додатках саме до цього пункту Плану стійкості буде опрацьовано:

1. Українську політику щодо відновлення. Бо нам потрібне відновлення не просто тих чи інших об'єктів, а відновлення передусім життя людей.

2. Національний стандарт безбар'єрності. І це стосується не тільки інфраструктури. Українська політика цифровізації – це прибирання саме таких бар'єрів, які не просто зменшували доступ різних груп у нашому суспільстві до державних послуг, але й робили Україну більш розділеною. Цифровізація додає Україні рівноправ'я всіх громадян. Ми маємо й будемо це розвивати. Українська «Дія», українська «Мрія», всі інші державні та громадські цифрові сервіси, які дуже важливі, продовжать зміцнюватися. Дякуємо всій команді, яка працює над цим! *(Оплески)*.

3. Освіта. Нам потрібен новий, фактично надзвичайний підхід до освіти. Окрім всіх звичних функцій освітньої галузі, маємо забезпечити реалізацію ще одного завдання – збереження українських дітей, мільйонів... Може, навіть не ще одного, а головного: збереження мільйонів українських дітей, які зараз, на жаль, через цю війну перебувають у різних куточках світу, у різних країнах, – у полі української культури... Залишатися саме в полі українського національного буття. Від належного виконання цього завдання багато в чому залежить майбутнє нашої держави.

4. Потрібно модернізувати та зробити максимально дієвою нашу соціальну політику. Політика охорони здоров'я має бути спрямована на реальну досяжність національних цілей зі збереження знову-таки життя людей і збільшення тривалості життя українців. Україні потрібна спеціальна політика дитинства – конкретні заходи, які допомагають батьківству в Україні, підтримують сім'ї та сімейне виховання, дають дитині змогу рости у безпечному та сучасному соціальному середовищі.

5. Наша політика щодо церкви та релігійних організацій. За умови збереження світського характеру державних інституцій ми маємо й можемо розвивати партнерство між державою і церквою, між державою і релігійними спільнотами. В Україні є глобально важливий інституційний приклад такої співпраці – Рада церков та релігійних організацій. На базі цієї інституції сформовано вже діалог між державою та всіма релігійними спільнотами України. У рамках саме цього діалогу можемо визначати, які моделі більшої співпраці здатні зміцнити нашу державу та всіх наших людей, нашу духовну незалежність, нашу соціальну роботу в Українській державі. Звичайно, не йдеться про московську церкву! *(Оплески)*. Час тих, хто освячує терор, закінчився.

Слава Україні! *(Оплески)*.

Які конкретні рішення можна озвучити зараз з метою збереження людського капіталу України? Україні потрібен інститут множинного громадянства. Маємо визнати цю реальність. Українці – це вже глобальна нація. І маємо не намагатися обмежити їхні права, обмежити це, а спрямувати в інтересах України.

Україні потрібен перезапуск дипломатичної служби. Це стосується різних аспектів роботи нашої дипломатії – і фінансових, і персональних. Зараз ми опрацьовуємо це разом з міністром закордонних справ України. До кінця року будуть проведені заміни в корпусі послів України. Особливу увагу приділяємо державам G7+. Заповнимо всі вакансії українських послів. Усі до кінця року (*Оплески*).

Також Україні потрібне інституційне посилення всієї політики стосовно українців за кордоном – наших людей усіх хвиль міграції. Ми маємо створити спеціальний орган центральної виконавчої влади – міністерство об'єднання українців, яке займатиметься справами глобальної багатомільйонної української спільноти не поміж інших справ, а цілеспрямовано. До кінця року представимо на затвердження кандидатуру міністра.

Звичайно, не забуваємо про дуже приземлені, важливі, дуже конкретні, відчутні рішення, які допомагають людям щодня. Зокрема, цього року ми запровадили у школах для всіх українських дітей з 1-го по 4-й клас безкоштовне харчування. Я доручив уряду забезпечити в наступному році безкоштовне харчування для всіх українських школярів. Це важливо зробити (*Оплески*).

Наступний пункт нашого Плану стійкості – «Культурний суверенітет». Ми опрацьовуємо цей пункт разом з українською культурною спільнотою. Коли ми готували концептуальні основи Плану стійкості, провели серію зустрічей з різними українськими діячами. На одній із зустрічей було запропоновано формат, який може стати, на мій погляд, дуже продуктивним для оновлення української культурної політики. Фактично було запропоновано зібрати на регулярній основі велику культурну коаліцію всіх тих, хто має бачення культурної політики в Україні для українців, знає, які рішення можуть допомогти, і головне, своїм досвідом довів, що вміє бути результативним. Ми обов'язково реалізуємо такий формат. Загалом будемо додавати політиці Української держави культури таких спільних сил. Потрібні партнерства як в Україні, так і на міжнародному рівні. Ми реалізуємо формат «культурного Рамштайну» для України. Пан міністр Микола Точицький представить деталі. Це дуже важливо, ми реалізуємо це вже в наступному році.

Наступне. Україні потрібен календар заходів для української культури в усіх регіонах світу на весь рік, щоб ми могли на рівні держави цілеспрямовано, системно підтримувати український контент, український культурний продукт. Нам потрібна культурна дипломатія – активне просування наших українських наративів через культурні, мистецькі проекти за кордоном. Потрібна побудова довготривалих професійних зв'язків та культурної кооперації з культурними інституціями країн-партнерів. Потрібна підтримка перекладів творів українських авторів іншими мовами та інтеграція наших українознавчих студій в академічні кола світу. Більше цього потрібно. Тобто треба системно сприяти створенню кафедр україністики у світових університетах (*Оплески*). Саме мовою культури можна досягти тих країн і тих спільнот, які недосяжні для нашої політики чи інформаційної сфери.

Наступне. Створення сучасних культурних просторів і сучасних культурних можливостей, перегляд, оновлення культурної інфраструктури. Захист, пошук і повернення української культурної та історичної спадщини. Збір доказів щодо злочинів проти культурної спадщини і забезпечення відповідальності росії. Збереження наявних музейних колекцій, але й розвиток інфраструктури сучасного мистецтва. І найочевидніше – цілеспрямоване, системне створення українського контенту. Такого контенту, який здатен повністю замінити російський контент. Це інвестиції у створення українського культурного продукту для різних соціальних груп, різних вікових категорій, передусім для наших дітей (*Оплески*). І це питання про стійкість, про нашу безпеку зараз і потім. Ми повинні переграти росію в цьому. Повинні! Це наше завдання.

І, нарешті, десятий пункт Плану стійкості – «Політика героїв». Чи не найвідповідальніший пункт з морального погляду. Ми всі розуміємо, які речі потрібні: врегулювання переходу з військової служби в статус ветерана; залучення наших ветеранів на державну службу; програми підтримки ветеранів та їхніх сімей, сімей наших воїнів; повна інтеграція ветеранів у суспільне та економічне життя; освіта для наших ветеранів; підтримка в освіті дітей наших воїнів; належна реабілітація після поранень, після полону; належна комунікація з сім'ями полонених воїнів та зниклих безвісти героїв України. Усе має дати інституційну гарантію того, що держава та суспільство завжди поруч з ветераном та його сім'єю. І це потрібно повністю і системно реалізувати.

Що вже робиться? Перше. Здоров'я ветеранів, реабілітація. У кожній кластерній та надкластерній лікарні на сьогодні створюються реабілітаційні відділення та центри ментального здоров'я. Треба більше. Завдання для урядовців, місцевої влади – у 2025 році амбулаторні реабілітаційні відділення мають бути в кожній громаді, де є лікувальний заклад. З наступного року запускається й додаткова оплата для сімейних лікарів за декларації, укладені саме з нашими ветеранами.

Друге. Завершені підготовчі роботи для запуску проекту «Помічник ветерана». Ухвалені необхідні нормативні акти, в бюджеті закладено на це кошти. У наступному році заплановано навчити та оплатити працю 11 тисяч фахівців із супроводу ветеранів (*Оплески*).

Третє. Мережа ветеранських просторів. У кожному районі нашої країни має бути ветеранський простір. Щонайменше 80 нових ветеранських просторів будуть побудовані в громадах уже в наступному році.

Четверте. Програми економічної та соціальної підтримки для ветеранів. Одним із ключових питань є свій дім. За цей рік за всіх складнощів майже 4,5 тисячі сімей ветеранів були забезпечені допомогою на придбання житла. І це дуже важливо (*Оплески*). Окремо діє наша програма особливої шани до героїв України – 274 сім'ї героїв України забезпечені квартирами (*Оплески*).

П'яте. Освітні програми. 2,2 тисячі ветеранів отримали в цьому році нову освіту в центрах професійно-технічної освіти. У наступному році ми продовжимо

такі програми навчання. З 1 січня нового року діятиме програма підтримки освіти для дітей ветеранів. І це також дуже важливо. У спеціальних додатках до цього пункту Плану стійкості має бути ще відчутна кількість і якість програм на підтримку ветеранської політики в Україні.

Дорогі українці, дорогі українки! Повністю внутрішній План стійкості для нашої держави з усіма додатками буде представлений і переданий у грудні цього року. Головне – справжня стійкість для України.

Тисяча днів цієї війни. Тисяча днів, як українці дають путіну по зубах. Ми маємо закінчити цю війну, завершити її справедливо. Але так, щоб навіть беззубим путін в Україну не повернувся (*Оплески*). Ми повинні це забезпечити. Це наш обов'язок.

Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!

ЗЕЛЕНСЬКИЙ В.О. Дякую (*Оплески*).

КРУГЛЯК І.М., диктор. Розпочинаємо церемонію вручення державних нагород України.

Указами Президента України за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золота зірка»: Івчуку Віктору Михайловичу, полковнику медичної служби (*Оплески*); Ільчуну Віктору Всеволодовичу, сержанту (*Оплески*).

Нагороджено відзнакою Президента України «Хрест бойових заслуг» Корду Дмитра Васильовича, старшого сержанта (*Оплески*).

Нагороджено орденом Богдана Хмельницького I ступеня Лисунова Євгенія Євгенійовича, капітана (*Оплески*).

Нагороджено орденом Богдана Хмельницького III ступеня Стецюка Тараса Петровича, капітана (*Оплески*).

Нагороджено орденом «За мужність» I ступеня Сирляка Віталія Володимировича, старшого сержанта (*Оплески*).

Нагороджено орденом «За мужність» III ступеня: Губаренка Костянтина Григоровича, майора служби цивільного захисту (*Оплески*); Гунька Віктора Юрійовича, старшого лейтенанта (*Оплески*); Денисюка Костянтина Михайловича, капітана (*Оплески*); Нестеренка Сергія Сергійовича, старшого сержанта (*Оплески*); Михайленка Іллю Олександровича, солдата (*Оплески*); Собчишина Ігоря Миколайовича, полковника поліції (*Оплески*).

Нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня Франчук Ларису Петрівну, старшого сержанта (*Оплески*).

Нагороджено орденом Данила Галицького Дяченка Сергія Володимировича, капітана (*Оплески*).

За громадянську мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вагомий особистий внесок у розвиток різних сфер суспільного життя в умовах воєнного стану, сумлінне виконання професійного обов'язку нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня: Бескоровайну Олену, директора Дому українських традицій, президента двомовної українсько-угорської загальноосвітньої школи та гімназії для українських дітей в Угорщині (*Оплески*); Бородатюка Артема Ігоровича, засновника групи ІТ-компаній *Netpeak Group* (*Оплески*); Гляделова Олександра Всеволодовича, фотохудожника (*Оплески*); Грексу Ліліану, речницю української громади в Державних Зборах Угорщини (*Оплески*); Качур Дзвінку Павлівну, віцепрезидента Світового Конгресу Українців, почесного президента громадської організації «Українська асоціація в ПАР» (*Оплески*); Климова Вячеслава Валерійовича, співвласника компанії «Нова пошта», президента Спілки українських підприємців (*Оплески*); Ковальова Максима Олеговича, інженера-конструктора відділу розробок та досліджень товариства «ДОЛЯ І КО.ЛТД» (*Оплески*); Лакоціна Костянтина Юрійовича, головного інженера товариства «ОРТАВЕРОН» (*Оплески*); Лекарцева Дмитра В'ячеславовича, президента Національного конгресу українців Молдови (*Оплески*); М'яленка Івана Вікторовича, ізолювальника спеціалізованої ділянки енергоремонтного підрозділу філії «ВП «Південноукраїнська АЕС» АТ «НАЕК «Енергоатом»» (*Оплески*); Погорілого Артема Володимировича, інструктора-методиста Полтавської дитячо-юнацької спортивної школи № 1 (*Оплески*); Цовбуна Олександра Володимировича, водія автотранспортних засобів Оріхівського міжрайонного району електричних мереж акціонерного товариства «Запоріжжяобленерго» (*Оплески*); Яценка Миколу Миколайовича, начальника Тягинської сільської військової адміністрації Бериславського району Херсонської області (*Оплески*).

Нагороджено орденом «За мужність» III ступеня Беседіна Андрія Олександровича, начальника Куп'янської міської військової адміністрації Куп'янського району Харківської області (*Оплески*).

Нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня Соляник Ольгу Дмитрівну, апаратника хімічного цеху Зміївської теплоелектростанції акціонерного товариства «Центренерго» (*Оплески*).

Нагороджено медаллю «За працю і звитягу»: Мироненка Миколу Васильовича, капітана плавкладу екіпажу суден портового флоту Південної філії державного підприємства «Адміністрація морських портів України»; Чемерис Валентину Віталіївну, майстра товариства «Понори», Чернігівська область.

Присвоєно почесне звання «Народний артист України» Паламаренку Олексію Анатолійовичу, артисту драми, провідному майстру сцени державного підприємства «Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка».

Присвоєно почесне звання «Заслужений артист України» Терещук Юлії Володимирівні, артистці-вокалістці, провідному майстру сцени Одеського національного академічного театру опери та балету.

Присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України»: Гвоздецькому Максиму Сергійовичу, учителю Запорізької гімназії № 11 Запорізької міської ради; Негрію Миколі Григоровичу, учителю Свеської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 2 Свеської селищної ради Шосткинського району Сумської області (*Оплески*); Похваленку Володимиру Васильовичу, учителю фізичного виховання Ізюмського ліцею № 5 Ізюмської міської ради Харківської області (*Оплески*).

Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник охорони здоров'я України» Степанюку Миколі Васильовичу, виконувачу обов'язків старшого фельдшера станції екстреної (швидкої) медичної допомоги комунального підприємства «Обласний територіальний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» Херсонської обласної ради (*Оплески*).

Президент України Володимир Зеленський (*Оплески*).

ЗЕЛЕНСЬКИЙ В.О. Дякуємо всім нашим людям. Ви всі герої. Наші воїни, наші громадяни, дякуємо всім, кожному і кожній!

Слава Україні!

КРУГЛЯК І.М. Церемонію завершено.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні народні депутати, давайте подякуємо за участь у пленарному засіданні Президенту України Володимиру Зеленському (*Оплески*), уряду на чолі з Прем'єр-міністром України, Головнокомандувачу Збройних Сил України, Начальнику Генерального штабу Збройних Сил України, керівникам органів та формувань Сил безпеки і оборони України, захисникам і захисницям України, керівникам державних органів, представникам дипломатичного корпусу та всім запрошеним. Дякуємо! Слава Україні! (*Оплески*).

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги народні депутати, прошу залишатися на місцях, ми продовжуємо працювати відповідно до затвердженого плану (*Шум у залі*).

Дмитре Олександровичу, у нас зараз технічна пауза – 2 хвилини, щоб люди вийшли, зайшли, а потім я дам вам можливість виступити з процедури.

Хочу нагадати, що за нашою домовленістю спочатку будуть виступи (до 3 хвилин) від фракцій і груп.

Разумков – з процедури. Будь ласка.

РАЗУМКОВ Д.О., народний депутат України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). У вас не працює екран. Дякую.

Олександр Сергійовичу, вперше за 1000 днів війни після виконання Державного Гімну України Верховна Рада не вшанувала пам'ять загиблих на цій війні хвилиною мовчання. Я не знаю, чи то була позиція Президента, чи його Офісу не згадувати про це до його виступу, але, думаю, ми не в праві порушувати традиції. Тому, незважаючи на виступи Президента або будь-кого іншого, Верховна Рада має, як завжди, вшанувати пам'ять усіх, хто віддав життя за нашу Батьківщину. Будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо за зауваження.

Шановні колеги, на засіданні Погоджувальної ради ми домовилися надати час (до 3 хвилин) для виступів (*Шум у залі*). Що-що? Це ваша пропозиція чи що?

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, прошу вдруге за сьогодні вшанувати пам'ять загиблих на війні хвилиною мовчання.

(*Хвилина мовчання*).

Дякую. Прошу сідати.

Шановні народні депутати, на засіданні Погоджувальної ради ми домовилися надати час (до 3 хвилин) для виступів уповноважених представників депутатських фракцій і груп.

Прошу представників депутатських фракцій і груп записатися на виступи.

Поки відбувається запис колег, прошу всіх, хто не є народним депутатом, залишити сесійний зал парламенту, а народних депутатів, навпаки, запрошую до залу.

Слово надається народному депутату Юрченку Олександр Миколайовичу, депутатська група «Відновлення України».

ЮРЧЕНКО О.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг (одномандатний виборчий округ № 211, м. Київ, політична партія «Слуга народу»). Шановна президіє! Шановні колеги! Вісім років війни і 1000 днів пекла. Незламний український народ протистоїть агресору у кривавій війні, у війні, яку й близько не можна порівняти з Другою світовою за кількістю задіяних засобів знищення.

1000 днів – це десятки тисяч знищеної ворожої техніки, сотні літаків, гелікоптерів, тисячі ракет і дронів, безпілотників, сотні тисяч знищених окупантів.

1000 днів найпотужнішої консолідації українського суспільства, завдяки якій Україна вистояла і продовжує свою боротьбу. Тисячі українців стали єдиним

цілим. Її мета – захист нашої землі і держави. Хтось став на захист Батьківщини зі зброєю в руках, хтось займається волонтерством, хтось донатить на ЗСУ. Суспільство живе одним принципом: або на фронті, або все заради фронту.

1000 днів безперервної допомоги з боку західних партнерів. Це сотні тисяч різних засобів озброєння, медичного, енергетичного обладнання, транспортних засобів і багато іншого. На жаль, не завжди вчасно.

1000 днів Україна стоїть на захисті не тільки власних територій і суверенітету, а й всього цивілізованого світу і демократичних цінностей. Але, на жаль, досі світ не усвідомлює, що, якщо ми не вистоїмо, війна буде в кожній сім'ї на європейському континенті.

1000 днів, і ми створили свій потужний ВПК. Сьогодні ми вже випускаємо ракетні комплекси, зокрема САУ «Богдана», різноманітні бронеавтомобілі, бойові модулі, міномети, безпілотники широкого спектру застосування, артилерійські снаряди, міни і багато іншого.

1000 днів – на жаль, зламані долі, втрачені життя, сльози і біль української нації. Вічна пам'ять і шана загиблим у цій страшній війні.

1000 днів – на жаль, десятки тисяч знищених домівок, шкіл, дитячих садків і стертих з лиця землі населених пунктів.

Але за цих 1000 днів українське суспільство стало набагато сильнішим і згуртованішим. Ми вже зробили остаточний вибір: ми – Європа, а не московія. Ми прагнемо бути вільними, і ми стали незламними. Я певен, ми переможемо.

Слава незламній Українській нації! Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Скорик Микола Леонідович, група «Платформа за життя та мир».

СКОРИК М.Л., член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Депутатська група «Платформа за життя та мир». Шановна президіє! Шановні колеги! Шановні громадяни України! Сьогодні в місті та області оголошено жалобу за загиблими внаслідок вчорашньої ракетної атаки на місто Одесу. Хочу висловити щирі співчуття рідним та близьким загиблих учора в Одесі. Також хочу висловити слова підтримки постраждалим від цієї атаки і сподівання на їхнє скоріше одужання.

Звичайно, головною метою будь-якого громадянина України, в тому числі й народних депутатів України, є відновлення в Україні миру і територіальної цілісності нашої держави. На цьому тижні ми будемо приймати проект Державного бюджету України на наступний рік. Депутатська група «Платформа за життя та мир» повністю поділяє ті пріоритети, які заклав Кабінет Міністрів у цьому проекті в частині підтримки обороноздатності нашої держави. І це головний пріоритет видатків бюджету на наступний рік.

Інший пріоритет – соціальний захист наших громадян у цей складний час. Тут є дуже багато питань. Насамперед, це питання фінансування Пенсійного фонду України. Якщо порівняти видатки, які передбачаються на 2025 рік, з 2024 роком, то планується зниження на 38,5 мільярда гривень. Такі розрахунки, які надає Кабінет Міністрів, своєрідні з урахуванням того, що військові сплачуватимуть ЄСВ, і це замінить ці видатки. Як на мене, це дуже спірне питання, і ми маємо серйозну загрозу невиконання Пенсійним фондом України своїх зобов'язань.

Крім того, є контраверсійне питання щодо обмеження розміру пенсій народним депутатам, певним прокурорам. Я, звичайно, поділяю це, і більшість суспільства також, але під цю категорію підпадають і військовослужбовці, ветерани наших спецслужб. І вони абсолютно не в захваті від цієї ситуації, дуже серйозно висловлюють занепокоєння з цього приводу. Мені дуже хотілося б, щоб уряд приділив цьому увагу.

Загалом дуже багато питань до цього проекту бюджету, і за 3 хвилини важко охопити все. Дуже сподіваюся, уряд матиме можливість переглянути протягом року ті показники...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Клименко Юлії Леонідівні, фракція політичної партії «Голос».

Соломія Бобровська. Будь ласка.

БОБРОВСЬКА С.А., *член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»).* Слава Україні! Ви знаєте, мені дуже боляче чути сьогодні, в 1000-й день війни, про те, що українці б'ють по зубах москалів 1000 днів, тому що б'ють вони по зубах 3926 днів. І у своєму виступі я не хочу політики, хочу бути дуже відвертою, бо мені як і всім болить. І цей день насправді про біль, як, власне, кожен день з кінця лютого 2014 року і з 24 лютого 2022 року. До мене як, напевно, і до вас звертаються матері і батьки хлопців і дівчат, які загинули з 2014 року, запитують: «Чому ви нас ділите на АТО/ООС і велику війну? У нас що, діти інші чи по-іншому гинули, по-іншому воювали на Луганщині і Донеччині частина Волині, Львова, Тернопільщини, аніж зараз воюють? У чому різниця?».

Я дуже просила б усіх тут присутніх і тих, які, напевно, не дотичні до війни, вивезли свої сім'ї, але продовжують говорити і париувати пафосними словами про 1000 днів, будь ласка, будьте дуже акуратними з цим, поважайте інших і свою історію – українці б'ють по зубах уже 11 років. Це перше.

Друге. Мені було саркастично боляче чути про «ні виборам» під час війни. Хочу звернутися до голів партій з проханням припинити друкувати свої партійні газети, особливо у фронтових областях, і роздавати їх у своїх регіонах. А ще привертаю вашу увагу до голів територіальних громад прифронтових, фронтових областей, яких не чує ані прокуратура, ані Служба безпеки, ані Президент зі своїм

Офісом. Їх ніхто ніколи не збирав, не вислуховував їхніх проблем, пов'язаних з відкриттям кримінальних справ за те, що вони залишилися зі своїми громадами під час окупації в перший місяць великого повномасштабного вторгнення.

Третє. Якщо ми вже так відверто ведемо наші розмови, хочу сказати, в тому числі й про 1000 днів чесності між собою. Тому що 24 лютого, як і в 2014 році, держава і країна були єдині, а тепер країна воює, а держава стоїть і буксує. Мені хотілося б, щоб кожен із нас усвідомив, що громадяни виконали свій обов'язок чесності на фронті і продовжують виконувати сьогодні разом з родинами, які чекають тих, хто сьогодні в полоні, окупації. Тисяча днів – це окупація, тому що держава не виконала свій обов'язок, тому що ми не готувалися до повномасштабного вторгнення. Ще раз наголошую: країна чесно виконує свій обов'язок, настав час держави і державних інституцій. Але треба не розказувати, як має робити країна, а стати і виконувати, бо за 2,5 року плани і закони дуже часто не встигають за громадянами, які стоять на передовій.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається народному депутату Лабі Михайлу Михайловичу, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

ЛАБА М.М., *член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 70, Закарпатська область, політична партія «Слуга народу»).* Добрий день! Закарпаття. Слава Україні! Ми живемо в жорстокому світі, в якому водночас з розвитком технологій світові інституції та політичні еліти протистоять одна одній, породжуючи тоталітарні режими і цинічних терористів-вбивць. Виснаження України не повинно бути частиною жодного політичного проекту чи плану, де рух вперед вимагає величезних людських жертв, зруйнованих життів, спустошених міст і селищ. Це не Божа воля, а людська чи, скоріше, нелюдська ненажерливість та неосвіченість. Як свідчить історія, яка повторюється, це неодноразовий показ безглуздості, безперспективності дій, які призводять лише до фізичного знищення людей, руйнування людських цінностей, інфраструктури, загалом до економічного занепаду та бідності. Червоне світло всім цим земним гріхам, нехай припиниться кровопролиття. Світова спільнота повинна об'єднатися і негайно зупинити це. Процеси і механізми зупинення цієї агресії мають бути напрацьовані та задіяні невідкладно. Варто зазначити, що причиною того, чому цивілізований світ допускає все це, є слабкість політик, м'якість окремих країн – членів світової безпеки.

Негайно зупиніть війну в Україні! Україна вже напрацювала відповідний план, представлений Президентом України. Спиніть зло, зупиніть третю світову війну!

Напередодні Дня святого Миколая, Різдва Христового та Нового року – свят, що є особливими як для українців, так і всього цивілізованого світу, наповнених таїнством духовного піднесення, прошу почути голос Господа

в серцях своїх. Звертаюся до парламентаріїв усіх країн, усіх міжнародних союзів та інституцій: не знищуйте цей світ, зупиніть третю світову війну, щоб наші діти не стали свідками цього жахливого горя через помилки дорослих.

Невизначеність і відсутність рішучих дій у цей критичний момент не мають виправдання. Українці мають мирну ядерну зброю – незламність, свободолубство і величне Українське військо. Світ не має права стояти осторонь, коли на очах руйнується не тільки країна, а й сама сутність людяності. Кожен день цієї війни – це нові втрати, нові трагедії та скалічені долі. Це не просто війна за території, це боротьба за майбутнє, за право жити в мирі, за право бути вільними.

Світова спільнота повинна об'єднатися, щоб зупинити війну в Україні, запобігти її подальшому розповсюдженню. Україна вже давала світу приклад того, що таке справжня мужність і самовідданість, але цього недостатньо. Це війна за майбутнє всього світу. Ваша рішучість сьогодні може змінити завтра.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Бакунець Павло Андрійович, група «Довіра».

Перепрошую, Ігор Гузь, група «Партія «За майбутнє». Будь ласка.

ГУЗЬ І.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (одномандатний виборчий округ № 19, Волинська область, самовисуванець). Слава Україні! Друзі, сьогодні йдуть дискусії про 1000 днів, 10 років. Насправді росія воює з нами все своє існування. Той, хто читав будь-яку книжку «Історія України», знає, що ще на початку існування Київської Русі Андрій Боголюбський зруйнував Київ, Катерина II руйнувала Запорізьку Січ, Іван Мазепа вів битву за незалежність України, у 1917-1921 роках Українська народна Республіка і Західноукраїнська Народна Республіка разом воювали за нашу незалежність, Українська повстанська армія, шістдесятники вели боротьбу за незалежність України. Зараз та сама історія – спроба кацапів знищити нашу державність, наше єство: мову, культуру, історію, релігію. І сьогодні ми маємо згадати всіх тих, хто боровся і бореться за незалежність Української держави. Ці люди сьогодні на фронті, в тилу, багато хто за кордоном робить все можливе для того, щоб Україна перемогла. Честь і слава всім тим, хто стоїть, стояв і буде стояти за незалежність Української держави! Схиляємо свої голови в честь і пам'ять тих, хто загинув. Бажаємо перемоги всій українській нації й Українській державі!

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бакунець Павло Андрійович, група «Довіра». Будь ласка.

БАКУНЕЦЬ П.А., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 122, Львівська область, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Шановний пане Голово! Шановні народні обранці! Дорогий український народ! В єдності сила народу, в єдності нам, Боже, подай. Саме в цей 1000-й день повномасштабного вторгнення, в 10-й рік війни, вже в яке століття війни, як було зазначено, коли імперія хоче знищити наш український народ, ми доходимо все одно до тих самих істин: єдність, взаєморозуміння, любов до своєї нації. Це та основа, яка тримає український народ.

Сьогодні, як і щоразу, з цієї трибуни з великою честю я хочу згадати слова великого будівничого українського народу митрополита Андрея Шептицького, який у роках великої боротьби за свободу українського народу писав, що найважливіша умова для побудови міцної держави є національна єдність, гармонія мови, культури і віри. Так, лише єдина українська мова є гарантією Української держави. Так, лише єдина українська церква є гарантією Української держави. Рідна хата не повстане, якщо не буде моноліту українського народу. Крім єдності, має бути довіра між державою і народом. Це основа будь-якого розвитку, розвитку будь-яких взаємин: довіра в армії, довіра в суспільстві, довіра між інституціями суспільства.

Тому я закликаю кожного із вас працювати щоденно так, аби ця довіра скріплювалася. Адже ми прекрасно розуміємо, що за майбутнім лише контракти, а не мобілізація. Це і буде довірою між суспільством і державою. Рекрутингові центри, контракти, добре забезпечення найвідважнішого українського воїна – це те, що зміцнить довіру між суспільством і нашою державою.

Дякуємо вам, воїни! Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Замість Федина до слова запрошується Порошенко Петро Олексійович, фракція «Європейська солідарність».

ПОРОШЕНКО П.О., член Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Дорогий український народ! Немає більшого випробування для нації ніж війна. Війна, в якій вирішується чи буде далі існувати Українська держава, чи збережеться український народ. Ми схилиємо голови і стаємо на коліно перед кожним прапором, що рясніє на цвинтарях українських міст, сіл, селищ, де поховані герої цієї війни.

Тисяча днів і 11 років війни. За ці 1000 днів велика частина роботи все ще лягає на плечі народу, волонтерів, донатерів і благодійників. За ці 1000 днів наша команда зробила 140 марш-кидків на фронт не селфі робити, а забезпечувати воїнів FPV-дронами, засобами РЕБ, бронетехнікою, засобами радіотехнічної розвідки і протидії технічній розвідці, всім тим, чого не дала держава. Працюємо

як швидка допомога і не пишаємося цим, але вимагаємо – держава має виконувати свої функції: мотивувати воїна, озброювати воїна, забезпечувати воїна, забезпечувати нашу перемогу.

Я впевнений, у нас може і не бути наступних 1000 днів, якщо ми сконцентруємося, об'єднаємося, рішуче змінимо ситуацію. Парламент має зробити коаліцію національної єдності, як ви щойно чули з цієї трибуни. Парламент має зробити уряд національної єдності, який нарешті запрацює на оборону – і для армії, і для Збройних Сил. Парламент – це не місце для заяв. Парламент – це не майданчик для урочистих звернень. Парламент – це місце для роботи.

Три пріоритети, які зараз є в Українській державі – Збройні Сили і оборона, демократія і свобода, європейська і євроатлантична інтеграція. А це подолання корупції, верховенство права, свобода включно зі свободою слова. Але ми не чуємо ні власної армії, ні наших партнерів з Європейського Союзу. Тому мій заклик – починайте працювати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, всі фракції і групи виступили, хто бажав, так?

Фракція «Батьківщина». Хто буде?

Наливайченко. Будь ласка.

НАЛИВАЙЧЕНКО В.О., секретар Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановна президіє! Шановні пані та панове! Дорогі наші захисники! Насправді 1000 днів і ночей, які країна вистояла і стоїть далі, – це ваша заслуга. Кожен, хто зараз захищає рідну землю, кожен, хто ризикує життям, заслуговує від нас, парламенту, від усієї влади не тільки поваги, а й конкретної дії, спрямованої на захист країни. Ми знаємо, що робити. Фракція «Батьківщина» наполягала і наполягає на тому, щоб кожен військовий отримав фінансування на навчання, лікування, реабілітацію, проходження служби, захист кожної родини військовослужбовця. Чи закладено це в проєкті Державного бюджету України на наступний рік? Ні, на жаль, цього немає.

Тому ми наполягаємо на виділенні грошей з державного бюджету насамперед на захист захисників. Захист захисників – це не порожні слова для нас, а конкретні дії. Ми пам'ятаємо першу ніч, коли всі стали на захист країни, не виїжджали з країни, не ховалися, а взяли зброю і разом з народом показали волю, лють та вогонь, захищаючи рідну країну. Такий самий вогонь має бути і тут, в парламенті. Не може бути так: ми тут монобільшість, моновлада, будемо робити все, що заманеться. Ні! Захищати країну – означає діяти злагоджено і знати, що треба робити щодня і щочас.

Я пишаюся тим, що багато народних депутатів з фракції «Батьківщина» зараз служать, захищають країну щодня і щоночі. Ми втратили найдорожчих, рідних, і втрачаємо далі. Заради чого це? Заради того, щоб український народ жив, процвітав, став членом Європейського Союзу і НАТО, яке захистить наших рідних. Тому сьогодні, згадуючи 1000 днів і ночей російської агресії, вшановуючи пам'ять загиблих, ми говоримо про головне – щиро бажаємо, щоб всі захисники і захисниці повернулися живими. Час непрофесіоналізму, невирішеності, незнання, що робити, минув раз і назавжди. Як для парламенту, так і для всієї країни, час перейматися головним – захисник, захисниця, захист країни. Інших пріоритетів станом на сьогодні немає.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Шановні колеги, час для виступів завершено. Переходимо до подальшої нашої роботи. Вельмишановні колеги, прошу зайняти свої місця.

Шановні народні депутати, відповідно до статті 28 Регламенту Верховної Ради України перед початком розгляду питань порядку денного пропоную провести сигнальне голосування. Нагадую, необхідно одночасно, утримуючи сенсорну кнопку, натиснути зелену кнопку «За» і тримати їх до появи результатів на табло. Прошу народних депутатів взяти участь у сигнальному голосуванні.

«За» – 199.

Проголосували: за – 199, проти – 6, не голосували – 127.

Шановні колеги, ще раз звертаюся до всіх із закликом неухильно дотримуватися безпекових правил у Верховній Раді України і не поширювати інформації щодо перебігу пленарного засідання, прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після завершення нашої роботи.

Шановні народні депутати, перелік питань, попередньо узгоджений на засіданні Погоджувальної ради, вам наданий. Переходимо до його розгляду.

Прошу запросити колег до залу, нам треба провести перше результативне голосування щодо включення питання до порядку денного сесії.

Отже, вашій увазі пропонується проект Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх міжпарламентських асамблей у зв'язку із 1000-м днем з початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну» ([№ 12196](#)).

Шановні колеги, ставлю на голосування пропозицію про включення до порядку денного сесії проекту постанови № 12196.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 277.

Рішення прийнято.

Ставлю на голосування пропозицію... *(Шум у залі)*. Що-що?

Покажіть по фракціях і групах.

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього питання за скороченою процедурою. Прошу голосувати.

«За» – 236.

Рішення прийнято.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, до слова від авторів запрошується Голова Верховної Ради України Руслан Олексійович Стефанчук *(Оплески)*.

СТЕФАНЧУК Р.О., Голова Верховної Ради України *(загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»)*. Вельмишановні колеги! Вашій увазі пропонується проект Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх міжпарламентських асамблей у зв'язку із 1000-м днем з початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну» (№ 12196).

Вельмишановні друзі! 1000-й день з моменту повномасштабного вторгнення.

3926-й день з початку збройної агресії проти України і з дня спроби анексії і тимчасової окупації Автономної Республіки Крим і міста Севастополя.

12142-й день з дня, коли в цьому залі українські парламентарії проголосували за незалежність нашої країни.

12546-й день з моменту, коли в цьому залі було прийнято Декларацію про державний суверенітет України.

39051-й день з моменту, коли росія пішла війною проти Української Народної Республіки.

Друзі, питання не в кількості днів, а в тому, що сьогодні, як і раніше, протягом всієї історії України нам протистоїть один ворог, ім'я якого російська федерація – чи то радянська, чи то, як тепер, імперська і рашистська.

Шановні друзі, сьогодні тут я хочу окремо подякувати народу України, подякувати Збройним Силам, захисникам та захисницям України. І дуже хочу подякувати з цієї трибуни кожному із вас, бо дуже добре пам'ятаю, як 1000 днів тому ми зібралися в цьому залі і проголосили, що український парламент завжди буде з українським народом.

Шановні колеги, я пам'ятаю і той день, і наступних 1000 днів, як ми разом пройшли дуже складний шлях до цього моменту. Окремо хочу подякувати кожному із вас за всі ті рішення, за всі ті закони, які ми прийняли в цей складний час. Саме завдяки вашій звитяжній роботі сьогодні Україна має можливість говорити про те, що вона отримала статус країни-кандидата на членство в Європейському Союзі, що ми створили всі необхідні законодавчі акти для стійкості України.

Вельмишановні друзі, можна багато говорити про цей проект постанови. Але я хочу сказати, що пишаюся бути сучасником кожного із вас, кожного із тих, хто не втік, хто не зрадив. І, коли починають розповідати про рейтинги, я завжди кажу: найкращий рейтинг визначить історія України. Я знаю, що ви живете з цим.

Шановні колеги, звертаюся до вас з проханням підтримати запропонований проект постанови Верховної Ради України. Дякую понад 230 його співавторам. Перекоаний, слово і позиція українського парламенту важать так само, як важили 1000 днів тому.

Слава Україні! Слава українському парламенту! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава! Дякуємо, Руслане Олексійовичу.

Для співдоповіді запрошується заступниця голови комітету, голова підкомітету Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Марина Олегівна Бардіна. Будь ласка.

БАРДІНА М.О., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Добрий день, колеги, колежанки! За дорученням Голови Верховної Ради України та відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України комітет на своєму засіданні 14 листопада 2024 року розглянув внесений паном Головою Верховної Ради України Русланом Стефанчуком та іншими колегами і колежанками проект Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх міжпарламентських асамблей у зв'язку із 1000-м днем з початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну» (№ 12196).

Метою цього звернення є нагадування світовій спільноті, що Україна вже 1000 днів героїчно протистоїть повномасштабному збройному вторгненню російської федерації та 3926 днів протидіє збройній агресії загалом.

Звернення покликане консолідувати зусилля міжнародних партнерів, спрямовані на підтримку нашої держави у протидії збройній російській агресії та відновлення справедливості для нашої держави, а також реалізацію Плану перемоги України, який є механізмом втілення Української формули миру.

За наслідками розгляду комітет ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти проект постанови за основу та в цілому з урахуванням техніко-юридичних правок та пропозицій комітету.

Колеги, колежанки, прошу підтримати.

Дякую.

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Шановні колеги, на засіданні Погоджувальної ради ми домовилися, що кожна фракція і група матиме можливість висловитися (по 3 хвилини) щодо цього проекту постанови.

Прошу представників фракцій і груп записатися на виступи в обговоренні.

Слово надається Кириленку Івану Григоровичу, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

Євтушок Сергій Миколайович. Будь ласка.

ЄВТУШОК С.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Дякую, Руслане Олексійовичу. Шановні колеги! Хочеш миру – готуйся до війни. Дуже шкода, що наше суспільство, всі наші влади не розуміли це ще з 2014 року. Вже тоді ми говорили про побудову фортифікаційних споруд і не тільки на кордоні з російською федерацією, а й на кордоні з білоруссю, звідки, нагадаю, до Києва йшла ціла орда орків чисельністю десятки тисяч з тисячами одиниць бронетехніки, щоб окупувати нашу столицю.

Руслане Олексійовичу, щойно, виступаючи з цієї трибуни, ви пригадали моменти, як у перший день повномасштабного вторгнення ми всі прибули до Верховної Ради, щоб затвердити укази Президента України про оголошення воєнного стану в Україні та про проведення загальної мобілізації. І це була дійсно згуртованість. На жаль, нашу згуртованість і єднання ми спостерігали лише три-чотири місяці, далі все чомусь зникло. Зараз ми знову повертаємося до закликів: давайте єднатися і співпрацювати. Але тут потрібно повернутися до питання справедливості.

Дивимося на проект Державного бюджету України на наступний рік і бачимо скорочення видатків на реабілітацію поранених військових, на чому наполягає фракція «Батьківщина». На жаль, в уряді не розуміють, що наших поранених потрібно не лише лікувати. Мільйони українців потребують реабілітації в пансіонатах, щоб зняти психологічний тягар. Адже кожен, хто побував в зоні бойових дій, має серйозні проблеми зі здоров'ям.

Хочу зауважити на справедливості, коли чуємо слова Президента України щодо співпраці з органами місцевого самоврядування. Шановні колеги, саме керівники територіальних громад разом з виконками, депутатськими корпусами у перші години вторгнення почали створювати блокпости, особливо на російському та білоруському кордонах. Ми повинні дякувати органам місцевого самоврядування і підтримувати їх. Натомість бачимо пропозиції від уряду щодо вилучення військового ПДФО, уже зараз стоїть питання про те, щоб забрати з місцевих бюджетів податок на прибуток. А на які кошти утримувати переселенців, наших добровольців, інших громадян, які належать до соціально незахищених категорій?

Тому, очевидно, проект постанови фракція «Батьківщина»...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Юрій Олексійович Павленко, група «Платформа за життя та мир».
Будь ласка.

ПАВЛЕНКО Ю.О., член Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Тисяча днів героїчного збройного супротиву, 1000 гірких, кривавих днів незламності українців – незламності дітей у сховищах, незламності тих, хто навчає, годує, лікує, рятує, незламності тих, хто воює. Слава 130-му батальйону ТрО!

Українська держава – це насамперед наші люди – українці, які стали до лав Збройних Сил України, Сил територіальної оборони Збройних Сил України і зі зброєю в руках чинять опір та віддають своє життя і здоров'я за свободу, які працюють у складних умовах, тримаючи економіку країни, і забезпечують фронт, які, крім сплачених податків, з власних заощаджень донатять, волонтерять, підтримуючи військо. Ми протистоїмо жорстокому, цинічному російському ворогу, який повністю втратив людське обличчя.

Крім зовнішніх ворогів, сучасні держави хворі на популізм і корупцію. Це внутрішні вороги, здолати яких вдасться лише сміливим і сильнішим. Для українського суспільства в стані війни є ще один ворог – поляризація. Чим далі, тим більше ворог намагається роздмухувати розломи всередині нашого суспільства, бо саме монолітність українців у 2022 році, коли були лише свої і чужі, зупинила російський наступ, зберегла нашу незалежність. Саме про це сьогодні з цієї трибуни говорив Президент України у своєму посланні.

Тому ми як парламент зобов'язані не допускати, мінімізувати, напружувати механізми загоєння суспільних ран. Головне, щоб кожен військовослужбовець, ветеран, вдова, полонений, поранений, ветеран з інвалідністю відчував з боку держави і всього суспільства повагу, захист і забезпечення своїх потреб. Сьогодні наша перемога залежить від професійності і відповідальності кожного: військового, цивільного, депутата, чиновника, дипломата.

Ми підтримуємо цей проект постанови. Україна є, Україна може, Україна вічна!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скороход Анна Костянтинівна, група «Партія «За майбутнє». Будь ласка.

СКОРОХОД А.К., *член Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг (одномандатний виборчий округ № 93, Київська область, політична партія «Слуга народу»).* Колеги, 1000 днів – це не тільки про боротьбу, а й про тисячі втрачених життів, про тисячі скалічених життів і про неймовірну ціну, яку платить Україна, наші сини і доньки за існування, за право бути.

Третій рік повномасштабної війни, 10-й рік війни. Совкові генерали, совкові статuti, совкові підходи до людського ресурсу, а життя – це найцінніше, що ми маємо. Колеги, коли це буде змінено? Президент з цієї трибуни сказав, що ми маємо захищати права військовослужбовців, що їхні права – це першочергове наше завдання. Де все це? Де підписаний закон про те, щоб не призивати хворих хлопців віком від 18 до 25 років? Де реформа ТЦК?

Ми всі пам'ятаємо початок війни, пам'ятаємо ту єдність і черги у військкомати. Що ми маємо зараз? Хто зміг – втік, відкупився, хто не зміг – гребуть. Що це таке, колеги? Між владою і звичайними людьми неймовірна прірва. Немає єдності, є неймовірна прірва. Прірва між лінією фронту і тим, що відбувається в тилу. Величезна прірва! Над цим ми маємо працювати, і це не про поговорити, а про реальні дії.

Наша тимчасова слідча комісія цілий рік займалася проблемами військовослужбовців. Ми розслідували тисячі справ, допомогли тисячам військовослужбовців. Чому не виноситься звіт на голосування? Чого ви боїтеся? Правди? Правди про корупцію у військах? Правди про те, що відбувається? Чого ми боїмося? Дайте військовим захистити себе, дайте їм право мати підтримку від вас, від влади. Вони на це беззаперечно сподіваються.

Я закликаю всіх підтримати голосування щодо звіту тимчасової слідчої комісії стосовно захисту прав військовослужбовців і прийняття рішення про продовження терміну дії ТСК. Так ми зможемо, дійсно, допомогти військовим. Це залежить від вас. Не треба ховати правду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бардіна Марина Олегівна, фракція «Слуга народу», передає слово Веніславському.

Будь ласка, Федоре Володимировичу.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В., *голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Шановний пане Голово! Шановні колеги! Шановні українці! Сьогодні минає 1000 днів з дня,

коли російська федерація розв'язала повномасштабну війну проти України, проти українського народу, української нації, української незалежності, проти самого факту існування України як суверенної, незалежної європейської держави.

Тисячу днів тому весь світ був розділений цією злочинною російською агресією. Тисячу днів росія демонструє своє справжнє обличчя – обличчя терору, варварства, зневаги до всього людства і до людяності, притаманної для цивілізованого світу. Тисячу днів громадяни України відважно відстоюють територіальну цілісність, державний суверенітет. Тисячу днів наші військові, наші Збройні Сили, інші підрозділи сектору безпеки і оборони на полі бою щоденно відстоюють наші гідність, честь і право на існування.

Російська федерація систематично демонструє повну зневагу до норм міжнародного права. У цьому залі єдністю практично конституційною більшістю, ми, народні депутати, багато разів зверталися до міжнародної спільноти, парламентів, урядів іноземних держав, акцентуючи увагу саме на такому зухвалому цинічному порушенні загальновизнаних норм міжнародного права, норм Статуту Організації Об'єднаних Націй, які гарантують територіальну цілісність, державний суверенітет для кожної держави, визнаної міжнародною спільнотою. Росія це право заперечує, шукає надумані приводи для обґрунтування своєї агресії.

Проект постанови, який ми, я переконаний, підтримаємо одноголосно, має на меті акцентувати увагу на тому, що росія заперечує право на існування однієї із держав, яка є фундатором Організації Об'єднаних Націй. Україна підписала Статут Організації Об'єднаних Націй, є фундатором цієї організації. Відповідно ті принципи, цінності і правила, закріплені Статутом Організації Об'єднаних Націй, міжнародними численними документами, гарантують, що зло не може залишитися непокараним. Цей проект постанови є ще одним зусиллям, спрямованим на згуртування сучасної цивілізованої спільноти.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Слово надається Стефанишиній Ользі Анатоліївні, фракція «Голос». Будь ласка.

СТЕФАНИШИНА О.А., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Прошу передати слово Юлії Клименко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юлія Леонідівна Клименко. Будь ласка.

КЛИМЕНКО Ю.Л., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Фракція «Голос».

Шановні колеги, давайте будемо говорити правду. У нас 10 років війни. Не 1000 днів війни, а 10 років війни. І військові, діти, цивільні, вбиті п'ять років тому, такі самі цивільні, військові, які вбиті зараз. Ми маємо одну війну з російською федерацією, яку, на жаль, багато хто із наших міжнародних партнерів недооцінював і недооцінює, яким можливо простіше робити бізнес, торгувати, робити гроші і мати спокій. Але наша реальність інша – ми живемо в цій війні 10 років.

Тисяча днів! Немає, що святкувати. Вибачте, будь ласка, може, я порушила святкові традиції, але дуже прошу зосередитися на тому, щоб більше не «святкувати» 1000 днів війни, навіть не згадувати. Давайте робити все, щоб кількість днів війни скорочувалася. Ми всі повинні працювати 24/7, забезпечувати нашу армію, внутрішньо переміщених осіб, не кидати їх на вокзалах, вивезивши з вагонів, думати про те, як ми будемо повертати людей, забезпечувати наших дітей освітою і всім іншим. Це вимагає роботи 24/7.

Також хочу вам сказати, що наша робота як політиків полягає ще й в тому, щоб добиватися нашого вступу в НАТО і Євросоюз. Членство в НАТО є єдиним нашим захистом і закінченням цієї війни. Не буде стабільного і стійкого миру, якщо ми не будемо членами НАТО.

Тому вся наша політична еліта, всі громадяни повинні нагадувати нашим міжнародним партнерам, до яких ми сьогодні звертаємося, що НАТО – це єдина гарантія відбудови, закінчення війни, стійкого миру в Європі, інвестицій, заробітку грошей і всього іншого. Немає НАТО – немає економіки, фінансів, стабільного миру в Європі. Давайте звертатися до наших міжнародних партнерів постійно, давайте працювати 24/7, щоб реалізувати ті плани, які повинні бути.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Порошенко Петро Олексійович, фракція «Європейська солідарність».

Геращенко, так? Будь ласка.

ГЕРАЩЕНКО І.В., член Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Коли йдеться про сучасну українську історію, кожна дата, кожне прізвище, кожна подія є важливими. Тому що це не про цифри, як тут сказали, а про людські долі, про жертвність українських військових, на яких з 2014 року тримається Українська держава. І своїм президентством Зеленський зобов'язаний тим героям, які захистили незалежну Україну, тим героям, які загинули в 2014-2019 роках, захищаючи територіальну цілісність і суверенітет, дозволивши в 2019 році не росії обирати тут свого ставленика, а українцям обирати Президента України

Сьогодні ми були свідками жахливої, цинічної, серіальної спроби переписування новітньої української історії. Ми вам цього не дозволимо!

Мій найкращий друг Володимир Кочетков, батько української аеророзвідки, загинув у березні 2015 року. Тоді в Міністерстві оборони ми створили спеціальний підрозділ аеророзвідки. Ви, Президент Зеленський, його ліквідували в 2020 році, потім швидко під час війни створили нові аеродронні війська.

Я пишаюся тим, що в проекті постанови, який ми зараз обговорюємо, більше адекватності, ніж у годинному виступі Зеленського, тому що в ньому йдеться про правду. Війна триває 10 років і дев'ять місяців – 3223 дні. Дуже важливо, що комітет під час обговорення цього проекту прийняв нашу поправку про те, що будь-які мирні переговори мають базуватися на фундаменті: нічого про Україну без України. А для цього потрібно відмовитися від пафосу, хамства стосовно наших міжнародних партнерів, виконати власну роботу над помилками, перейти до професійної дипломатії від відосиків і емоцій, сказати, що ми не в НАТО не тільки через те, що наші партнери нас не пускають, а й через корупцію в країні, коли крадеться на дронах і передається в бюджет.

Ви у вишиванках сьогодні прийшли, святкуючи 1000 днів. *Really?* Ще кілька років тому країна святкувала звільнення Маріуполя, Бахмута, Сєверодонецька. Нам потрібно зробити сьогодні все для того, аби святкувати перемогу, а не наступні 1000 днів війни. Для цього нам потрібно об'єднатися, але не навколо прізвищ, а навколо Збройних Сил України. Робиться це не пафосними словами, а діями, бюджетом, де гроші мають бути не на дороги, а на дрони. Ми не дамо вам забути жодного подвигу загиблого і переписати новітню українську історію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бакунець Павло Андрійович, група «Довіра». Будь ласка.

Шановні колеги, це буде завершальний виступ. Після цього будемо голосувати.

Будь ласка, Павле Андрійовичу.

БАКУНЕЦЬ П.А. Дорогий український народе! Тисяча днів повномасштабного вторгнення, повний 10-й рік важкої, неприпинної війни і кілька століть, коли російська імперія намагається знищити український народ. Усе це супроводжується болем, смертю, кров'ю і жахом. Звичайно, весь цей час ми можемо кожен день відмічати в скорботі, бо гинуть тисячі найкращих українських синів і дочок, віддаючи найдорожче за Україну, за нас з вами, за тих, хто завжди мало цінить як зараз, так і в тому році, і в 2014 році, і в минулому столітті подвиг кожного українця.

Звичайно, це біль, адже втрачається і життя цивільних українців, що гірше, дітей. Звичайно, це біль, коли ви спілкуєтеся з родинами, які, хто по телефону, хто в церкві, хто вдома біля ікон, вимолюють, аби рідні повернулися з фронту живими і здоровими. Звичайно, це біль для родин, котрі мають когось у полоні,

це біль для родин, котрі благають, аби навпроти прізвища батька, чоловіка, сина не було напису «зниклий безвісти» і вони повернулися додому.

За весь цей час ми залишаємося вільними з нашою українською мовою, яку вивели на перше місце в усіх сферах життя нашого народу, з нашою українською церквою, до якої усі ходимо молитися і віримо в єдину помісну церкву, з нашою українською культурою, котру в школах, садках прищеплюємо молодим українцям тут і там, куди вони, на жаль, виїхали, – далеко за кордон через загрозу російських ракет.

Ми дякуємо усім українцям, котрі тримають фронт у різних напрямках. Дякуємо вам, наші найвідважніші! Нехай Господь береже вас! З вірою в Бога, людей і перемогу!

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава! Дякую.

Шановні колеги, прошу зайняти свої місця. Ми переходимо до голосування.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх міжпарламентських асамблей у зв'язку із 1000-м днем з початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну» ([№ 12196](#)) в цілому з урахуванням пропозицій комітету та необхідними техніко-юридичними правками

Шановні колеги, готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 324.

Рішення прийнято.

Покажіть по фракціях і групах. Дякую.

Шановні колеги, надійшла заява від двох груп з вимогою про оголошення перерви з заміною на виступ до 3 хвилин.

До слова запрошується Микола Володимирович Люшняк. Будь ласка.

ЛЮШНЯК М.В., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 166, Тернопільська область, самовисуванець). Шановний пане Голово! Шановні колеги народні депутати! Дорогий український народ! Тисяча днів скорботи, 1000 днів біди, 1000 днів відчаю, 1000 днів боротьби, 1000 днів стійкості українського народу. Але не 1000 днів, а більше 1000 років український народ стоїть проти навали, яка завжди хотіла його знищити і завоювати.

Недарма сьогодні, саме в цей день, Президент представив свій План стійкості, який складається з багатьох пунктів. Невипадково ми сьогодні будемо голосувати за прийняття проекту Державного бюджету України на 2025 рік. Пункти Плану стійкості, який Президент озвучив в парламенті, – гроші,

збільшення коштів у бригади – ми можемо втілити в цьому проекті бюджету шляхом внесення поправок, які були прийняті в першому читанні, але потім, з незрозумілих причин, загубилися. Тут, у залі, Президент сказав, що треба подвоїти цю суму, тому що бригади ефективно використовують ці кошти. Наш обов'язок розглянути це сьогодні і прийняти, щоб один із пунктів Плану стійкості Президента був виконаний. Це перше.

Друге. Підтримка органів місцевого самоврядування – зберегти реверсну дотацію на рівні 2024 року. Це дасть можливість громадам протистояти атакам, ліквідовувати пошкодження, які сьогодні відбуваються по всій Україні, і стояти, як ми стоїмо 1000 років, та об'єднувати український народ.

Звертаюся до Голови Верховної Ради України з проханням дати доручення голові бюджетного комітету перед прийняттям проекту бюджету врахувати дві поправки, щоб План стійкості Президента вже відсьогодні почав працювати на український народ.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Шановні народні депутати, переходимо до розгляду проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» ([№ 12000](#)) у другому читанні.

Відповідно до статті 158 Регламенту Верховної Ради України пропонується наступний порядок розгляду цього питання: доповідь міністра фінансів України щодо доопрацьованого відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради України проекту бюджету на 2025 рік – до 10 хвилин; відповіді міністра фінансів на запитання народних депутатів – до 15 хвилин (1 хвилина на запитання, 2 хвилини на відповіді); доповідь голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету – до 3 хвилин; відповідь голови комітету на запитання – до 4 хвилин (1 хвилина на запитання, 1 хвилина на відповідь); виступ народного депутата України члена Комітету з питань бюджету з окремою думкою відповідно до Регламенту – до 1 хвилини...(*Шум у залі*). У Регламенті – 1 хвилина, ми перевірили. Далі: виступи представників депутатських фракцій і груп – до 24 хвилин (по 3 хвилини на виступ); виступи народних депутатів – до 9 хвилин (3 хвилини на виступ); заключне слово міністра фінансів України та голови комітету – до 3 хвилин кожному. Усього 75 хвилин.

Артуре Володимировичу, що у вас? З процедури? Будь ласка.

Увімкніть мікрофон Герасимова.

ГЕРАСИМОВ А.В., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний Руслане Олексійовичу! Ми погоджуємося з такою процедурою відповідно до статей 30

і 158 Регламенту. Але в мене велике прохання дати на висловлення окремої думки 2 хвилини, тому що бюджет країни – це надважлива історія. Одна хвилина нічого не вирішить, тим не менше, це важливо.

Щиро вам дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Артуре Володимировичу. На жаль, у Регламенті прописано так. Я з превеликим задоволенням, але рухаємося відповідно до норм Регламенту. Там ще буде 3 хвилини на виступи від фракцій і груп. Можете висловити свою позицію. Народний депутат виступатиме як член комітету і висловить окрему думку.

Шановні колеги, переходимо до розгляду питання. Для доповіді запрошуюю на трибуну міністра фінансів України Сергія Михайловича Марченка.

Будь ласка, Сергію Михайловичу, доповідь – до 10 хвилин.

МАРЧЕНКО С.М., міністр фінансів України. Шановний Руслане Олексійовичу! Шановні народні депутати! Вашій увазі пропонується розгляд проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» в другому читанні.

Як ви зазначали, принципи і пріоритети бюджету, визначені в проекті Державного бюджету України на 2025 рік, поданому урядом на розгляд парламенту в першому читанні, збережені і до другого читання. Показники проекту бюджету є збалансованими, але одночасно напруженими. Міжнародними партнерами проведено обговорення показників проекту бюджету, особливу увагу зосереджено на зовнішній фінансовій підтримці, яка становитиме на наступний рік 38,4 мільярда доларів США.

Відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради України під час доопрацювання проекту бюджету до другого читання передбачено збільшення дохідної частини проекту Державного бюджету України порівняно з першим читанням на 2,8 мільярда гривень, що в загальній сумі становить 2,3 трильйона гривень (у тому числі за загальним фондом збільшено на 50 мільярдів гривень за рахунок включення доходів державного дорожнього фонду).

Уточнено показники доходів відповідно до норм ресурсного проекту закону про внесення змін до Податкового кодексу України.

Збільшено загальний фонд Державного бюджету України за рахунок зростання цін на аукціони за спеціальним використанням водних ресурсів.

Передбачено ресурс за рахунок внесення змін до інших законодавчих актів, у тому числі, як я вже зазначав, і до Податкового кодексу, що передбачає додаткові надходження в розмірі 141 мільярд гривень.

Передбачено кошти для здійснення доплат вчителям у розмірі 12 мільярдів гривень.

Збільшено видатки для окремих органів сектору безпеки і оборони, зокрема на розвиток озброєння та військової техніки, на 1 мільярд гривень за рахунок врахування пропозицій Бюджетних висновків щодо скорочення видатків на Генеральну прокуратуру.

Передбачено видатки на забезпечення здешевлення вартості кредитів підприємств оборонно-промислового комплексу в розмірі 500 мільйонів гривень.

Враховано додаткові видатки Міністерства охорони здоров'я на реімбурсацію ліків у розмірі 646 мільйонів гривень.

Враховано додаткові видатки Міністерства культури та стратегічних комунікацій у розмірі 488 мільйонів гривень на реалізацію проектів стратегічних комунікацій та інших заходів просування позитивного іміджу України.

Враховано видатки в розмірі 150 мільйонів гривень на створення Міністерства єдності українців для здійснення заходів з підтримки українців за кордоном.

Збільшено видатки Міністерства соціальної політики в розмірі 1,4 мільярда гривень, у тому числі для надання допомоги внутрішньо переміщеним особам на проживання, 100 мільйонів гривень – на розвиток цифрових технологій, оплати хмарних ресурсів, 328 мільйонів гривень – на послуги денного догляду для дітей з інвалідністю.

Збільшено видатки для Державної програми розвитку тваринництва за спеціальним фондом у розмірі 1 мільярд гривень.

Скорочено показники державного дорожнього фонду, як і було передбачено у висновках, які ви підтримали. Разом з тим передбачено програму військової логістики, якою передбачається забезпечення утримання доріг загальнодержавного значення. Хочу зазначити, що це надзвичайно важлива програма, оскільки лише за останній період часу за зверненням Міністерства охорони здоров'я через незабезпечені якісні ремонти доріг було знищено внаслідок пошкодження 264 одиниці машин швидкої допомоги.

Також важливо відмітити, що передбачено кошти на відновлення Державного фонду регіонального розвитку у розмірі 1 мільярд гривень.

Передбачено субвенції для міста Харкова на аварійно-відновлювальні роботи.

Передбачено видатки для надання компенсації за знищене житло в розмірі 3 мільярди гривень та компенсації за пошкоджене майно в розмірі 1 мільярд гривень.

Враховано рішення Стратегічної інвестиційної ради щодо пріоритетних напрямів здійснення публічних інвестицій. Розподілено 36,4 мільярда гривень за такими пріоритетними напрямками: освіта – 11,8 мільярда гривень, водопостачання – 8 мільярдів гривень, соціальний захист – 6 мільярдів гривень, охорона здоров'я – 5,6 мільярда гривень, транспорт – 4,4 мільярда гривень, державне управління – 502 мільйони гривень, культура – 70 мільйонів гривень.

Щодо текстової частини. Передбачено положення щодо можливості здійснення додаткової капіталізації приватного товариства «Українська фінансова житлова компанія» у розмірі 30 мільярдів гривень і пенсійного забезпечення громадян відповідно до Бюджетних висновків.

Уточнено положення щодо спрямування коштів, отриманих від Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, на аналогічні норми, передбачені в бюджеті на 2024 рік.

Крім того, уряд підтримав та врахував ряд пропозицій народних депутатів: залучення 2 мільярдів доларів кредитних коштів на рахунок спеціального фонду державного бюджету, які надійдуть від Великобританії на покриття військових видатків, а саме на закупівлю зброї;

спрямування додатково видатків Національної академії наук України на дослідження у військовій сфері у розмірі близько 277 мільйонів гривень;

співфінансування «Укрзалізниці» із міжнародними фондами на проекти розвитку залізничної інфраструктури додатково у розмірі 128 мільйонів гривень.

Водночас з метою збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів було запропоновано спрямувати до бюджетів територіальних громад додатково 4 відсотки ПДФО. Розрахунковий обсяг додаткового фінансового ресурсу для громад становитиме понад 12 мільярдів гривень. Ресурс передбачається спрямувати на розрахунки за комунальні послуги та енергоносії з метою сталого проходження опалювального сезону 2024-2025 років.

Передбачено в проекті Державного бюджету України на 2025 рік ресурс 10,3 мільярда гривень на здійснення горизонтального вирівнювання. Хочу зазначити, що це було найболючіше питання, були складні дискусії. Разом з тим ми розуміємо, що базова дотація й реверсна є механізмами горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів, мають регулюючий характер, залежать напряму від платоспроможності окремих територій. Ніхто ні в кого реверс вилучати не буде. Ці кошти спрямовуватимуться до бюджетів тих громад, які найбільше їх потребують і є джерелом базових дотацій для громадян, індекс податкової спроможності яких є нижчим від середньоукраїнського рівня.

Крім того, було прийнято окреме рішення, що для прифронтових територій реверсна дотація не вилучатиметься. Це стосується Покровської, Запорізької, Сумської, Корюківської міських територіальних громад, Удачненської, Донецької селищних територіальних громад, Галицинівської сільської територіальної громади.

Хочу звернути вашу увагу на той факт, що з 2015 року, початку реформи децентралізації, на систему горизонтального вирівнювання з державного бюджету виділялося близько 2 мільярдів гривень. У 2025 році ця цифра сягає 10 мільярдів гривень, тобто в чотири рази більше. Це при тому, що ми передбачаємо спрямування з державного бюджету до місцевих бюджетів додатково 46,9 мільярда гривень. Це у 18 разів більше, ніж було у 2015 році.

Одним із дискусійних питань, яке ми досить довго обговорювали, є питання перерахування коштів за програмою медичних гарантій надавачам медичних послуг на небюджетні рахунки в органах казначейства. Ми знаємо, що бюджетний комітет таку позицію уряду й Міністерства фінансів не підтримав. Разом з тим хочу ще раз зазначити, це питання важливо і варто обговорювати, тому що воно створює довіру між нами. Коли ми говоримо про питання і його

ціну, для нас це 175,5 мільярда гривень – додаткові кошти ліквідності казначейського рахунку, 14,2 мільярда гривень – середньомісячні видатки. На сьогодні заклади мають залишки тимчасово вільних коштів у розмірі понад 20 мільярдів гривень. Тобто Міністерство фінансів здійснює внутрішні запозичення під 16 відсотків, а деякі заклади розміщують кошти на депозитах і заробляють на цьому. Ми вважаємо, це неправильна практика. Ще раз кажу, народні депутати, на жаль, це рішення не підтримують, але ми не можемо не зазначити, що з точки зору ефективності використання бюджетних коштів ми й надалі це питання постійно проговорюватимемо. Тому що на сьогодні казначейська служба працює практично як банківська установа – клієнт-сервіс не передбачає залучення безпосередньо фізичного контакту з будь-ким із головних розпорядників бюджетних коштів. Ми вважаємо, це будуть і надалі ті питання, над якими ми будемо працювати, створюючи довіру як для Міністерства фінансів, так і для казначейської служби як органу, який спроможний якісно, в повному обсязі і вчасно виконувати необхідні платежі.

Прийняття Державного бюджету України на 2025 рік на сьогодні є однією із ключових умов програми з Міжнародним валютним фондом. Сподіваюся на вашу підтримку сьогодні проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік». Це один із найбільших кроків, щоб показати всьому світу, що ми є спроможною країною, можемо забезпечити бюджет власним ресурсом.

Дякую.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу народних депутатів записатися на запитання до доповідача – міністра фінансів України. Нагадую, на кожне усне запитання – до 1 хвилини, на відповідь – до 2 хвилин.

Прошу доповідача давати зрозумілі, розлогі та великі відповіді.

Артур Володимирович Герасимов, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

ГЕРАСИМОВ А.В. Прошу передати слово Олексію Олексійовичу Гончаренку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Олексійович Гончаренко.

ГОНЧАРЕНКО О.О., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 137, Одеська область, самовисуванець). Не передають слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Системо «Рада», увімкніть, будь ласка, мікрофон Олексія Олексійовича Гончаренка.

ГОНЧАРЕНКО О.О. Дякую. Пане головуючий, обнулить, будь ласка, час.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Обнулить час.

ГОНЧАРЕНКО О.О. Дякую. Питання таке. Скажіть, будь ласка, шановний пане міністре, чому в проекті бюджету знайшлися кошти на кешбек? Я хочу, щоб ви трохи розповіли про цю програму, сказали звідки беруться ці кошти, навіщо це взагалі потрібно, і чому при цьому в проекті бюджету не знайшлося коштів на підвищення виплат на дитину. Виплата допомоги на дитину до трьох років 860 гривень на місяць. Це що? Це повна ганьба, цього абсолютно недостатньо.

Щойно Президент України представляв План стійкості, казав про людський капітал, про дітей. Це так ми стимулюємо цей пункт плану – 860 гривень? Які є плани щодо збільшення цього показника? Хочеться почути конкретну відповідь про це і про кешбек, кому і навіщо він потрібний, скільки ви збираєтеся грошей витратити на цю, абсолютно нікому непотрібну, програму.

Дякую.

МАРЧЕНКО С.М. Шановний Олексію Олексійовичу, дякую за ваші запитання. Якщо ви уважно слухали виступ Президента України, він зазначив, що розвиток вітчизняного виробництва і підтримка внутрішнього попиту на вітчизняні товари і послуги є пріоритетами програми Президента України. Відповідно уряд визначає свою політику в залежності від пріоритетів, визначених Президентом. У проекті Державного бюджету України на 2025 рік передбачені кошти, які спрямовуватимуться на підтримку внутрішнього попиту на вітчизняні товари та послуги за програмами: «Зроблено в Україні», «Доступні кредити 5-7-9%», «Національний кешбек», а також грантова підтримка. Кошти забезпечені за рахунок економії Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Кошти є, їх достатньо для того, щоб забезпечити виконання зазначених заходів.

З приводу підтримки сімей при народженні дитини. Це важливий напрям, уряд постійно над цим працює. Зараз ми очікуємо, що Міністерство соціальної політики вийде з відповідною ініціативою, переформатує спосіб і напрями використання коштів за цим напрямом. Тому що коштів, ми вважаємо, достатньо – щороку закладається 9-10 мільярдів гривень. Цього року закладено 9 мільярдів гривень, що дозволяє нам покрити потреби родин. Але, хочу сказати, це питання потребує окремого вирішення, в тому числі за підтримки народних депутатів. Сподіваюся, ми з колегами з уряду найближчим часом запропонуємо план підтримки сімей при народженні дитини.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Папієв Михайло Миколайович, група «Платформа за життя та мир». Будь ласка.

ПАПІЄВ М.М., секретар Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Дякую. Прошу передати слово народному депутату Колтуновичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр Сергійович Колтунович. Будь ласка.

КОЛТУНОВИЧ О.С., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Дякую, шановний головуючий. Шановний пане міністре! Перше запитання стосується тарифної політики, власне, субсидіарної політики. На сьогодні в нас уже зріс тариф на електричну енергію, при цьому маємо зменшення обсягу виділених субсидій у наступному році до 42 мільярдів гривень. Це велика цифра, але вона менша, ніж була у поточному році. У зв'язку з цим, які ви плануєте побачити на виході наступного року прогностичні показники щодо заборгованості за житлово-комунальні послуги, зважаючи на той факт, що у нас під час зростання тарифу зменшується обсяг виділених субсидій?

Друге запитання стосується заробітної плати. На сьогодні Міністерство фінансів так само має прогностичні показники щодо обсягу заборгованості з виплати заробітної плати. У результаті вашої бюджетної політики, до якої конкретної цифри ви плануєте зменшити цей показник?

Дякую.

МАРЧЕНКО С.М. Дякую, шановний народний депутате, за запитання. Хочу зазначити, забезпечення програми пільг і субсидій є пріоритетом уряду. У проекті Державного бюджету України на 2025 рік на цю програму передбачається 42,3 мільярда гривень, що дозволить підтримати близько 3 мільйонів домогосподарств. Ми вважаємо, цих коштів більше ніж достатньо. Таку оцінку ми робимо з урахуванням стану виконання цієї програми державним бюджетом у 2024 році. Тобто кожен громадянин України, який на сьогодні потребуватиме державної підтримки через свою неспроможність забезпечити виплату за комунальні послуги, отримуватиме відповідні субсидії. Ми вважаємо, цих коштів буде достатньо для того, щоб фінансування цієї програми продовжити в повному обсязі. Наразі в нас немає жодних підстав вважати, що цих обсягів буде недостатньо.

З приводу заборгованості з виплати заробітних плат. У нас, на жаль, немає інформації, в яких секторах економіки передбачається заборгованість з виплати заробітних плат. З точки зору виконання бюджету на сьогодні виплата заробітних плат є захищеною статтею, всі соціально незахищені громадяни, пенсіонери отримують зазначені виплати в повному обсязі так само, як і будь-які працівники установ та організацій бюджетної сфери. Тому, якщо у вас є більше інформації

щодо заборгованості, будь ласка, поділіться, ми визначимо причину і будемо відповідним чином реагувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ар'єв Володимир Ігорович, фракція «Європейська солідарність».

АР'ЄВ В.І., член Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Южаніній Ніні Петрівні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ніна Петрівна Южаніна.
Будь ласка, увімкніть з початку.

ЮЖАНІНА Н.П., член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний пане міністре, мені здається, ви живете і бачите реальне життя в Україні на відміну від Президента.

Пане Олександрє, мені не оновили час. Ви, будь ласка, ведіть засідання і не відволікайтеся. Усе-таки розглядається проект бюджету країни.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ніно Петрівно, я попросив оновити вам час. Від того, що я тричі скажу оновити час, не впевнений, що система «Рада» краще запрацює. Вибачайте, будь ласка.

Системо «Рада», оновіть, будь ласка, час. Повідомте нас, якщо є якась системна проблема, тому що це вже не вперше. Якщо так, дайте нам час на перезавантаження, ми сходимо на перерву чи що інше. Оновіть час Южаніній.

ЮЖАНІНА Н.П. Пане міністре, ви знаєте, що відбувається...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ніно Петрівно, почекайте. А ось тепер починайте свій виступ.

ЮЖАНІНА Н.П. Ви прекрасно знаєте, що відбувається в реальному житті в Україні, до речі, на відміну від Президента. Ви знаєте і чуєте від нас, ми з січня 2024 року подаємо до всіх, яких тільки можна, законів пропозиції щодо розподілу військового ПДФО, вилученого з місцевих бюджетів. Була чергова наша спроба донести до вас востаннє, і ми подали зміни щодо розподілу, запропонувавши 30 відсотків від вилученого ПДФО на військові підрозділи. Сьогодні Президент цьому приділив дуже багато уваги. А ви вчора, даючи мені відповідь, сказали, що

Прем'єр-міністр і уряд вирішили не змінювати пропорції розподілу військового ПДФО. Тоді ви не знаєте про плани Президента? Чому так відбулося?

Я вважаю, ми маємо зараз повернути вам цей проект. Збирайтеся, переглядайте це, але...

МАРЧЕНКО С.М. Дякую, Ніно Петрівно, за ваше слушне зауваження. Хочу зазначити, є різні способи, яким чином можна виконати завдання Президента і ваше побажання щодо збільшення прямої підтримки конкретних бригад безпосередньо з державного бюджету. Перший спосіб, який ви озвучили, – 30 відсотків ПДФО, інший спосіб – спрямувати частину коштів, які на сьогодні розподілені відповідно до видатків головним розпорядникам – Міністерству оборони, Міністерству внутрішніх справ, на відповідні програми, у тому числі на бригади. Тобто я не бачу жодної перешкоди виконанню завдання Президента. Зараз немає потреби в обговоренні розподілу частки ПДФО, тому що, я вважаю, розподіл 45/45/10 справедливий. Це дозволяє нам виконати інші важливі завдання – спрямувати 55 мільярдів гривень на програму підтримки дронів, понад 50 мільярдів гривень на розвиток оборонно-промислового комплексу. А задачу Президента і ваше побажання можна виконати через Міністерство оборони та інші головні розпорядники в частині уточнення відповідних нормативно-правових актів і способу розподілу коштів між підрозділом сектору безпеки та оборони. Не бачу тут жодних проблем. Задачу взяли до виконання, її буде виконано.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Швачко, фракція «Слуга народу». Будь ласка.

ШВАЧКО А.О., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Галині Третяковій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Галина Миколаївна Третякова.

ТРЕТЯКОВА Г.М., голова Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Мікрофон не ввімкнено.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, увімкніть мікрофон Третякової, і час поставте з початку.

ТРЕТЯКОВА Г.М. Увімкніть мікрофон, високооплачуваний Апарат. У мене два запитання. Прошу поновити час.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Системо «Рада», щось у вас там зовсім погано.

Давайте, Третьякова, з початку. Я так розумію, вражені чимось сьогодні, так?

ТРЕТЬЯКОВА Г.М. Апарат точно ображений.

Шановний пане міністре, у мене до вас два запитання. Перше запитання стосується поправки 798 щодо встановлення в проекті Державного бюджету граничної чисельності працівників, які працюють у державних органах влади, на 2025 рік. Цю поправку відхилено. Водночас в Прикінцевих положеннях зазначається, що Кабінет Міністрів має опрацювати питання щодо необхідності подальшого скорочення граничної чисельності працівників органів виконавчої влади у 2025 році. Чи можна очікувати, що на наступний рік це питання визначатиметься не через постанову, прийняту ще урядом Яценюка, коли Кабінет Міністрів сам собі встановлює граничну чисельність, а буде безпосередньо в бюджеті?

Друге запитання. Чому Президент і народні депутати на відміну від усіх інших державних інституцій є залежними від оплати праці, заробітна плата фіксується? Чому у Президента і народних депутатів не відбувається індексації їх доходів? Ви хочете зробити ці дві інституції залежними...

МАРЧЕНКО С.М. Дякую за запитання. З приводу граничної чисельності працівників органів державної влади. Це дійсно повноваження уряду визначати обсяг чисельності працівників відповідних органів влади, перерозподіляючи їх згідно із функціоналом, відповідальністю і політиками, які з'являються. У нас з'являються нові політики, і ми маємо на це оперативно реагувати. Якщо зафіксуємо ці положення в законі, буде досить складно і неорганічно. Якщо ви пам'ятаєте, під час запровадження нової системи оплати праці з початку 2024 року було суттєве скорочення апарату державної служби – понад 10 тисяч осіб, і цей процес триватиме з метою оптимізації органів державної влади. Не бачу в цьому жодних перешкод. Вважаю, це є правильною політикою в частині підвищення ефективності роботи державної служби.

Щодо оплати праці народних депутатів. Питання адресоване не зовсім Міністерству фінансів. Народні депутати мають право самостійно визначати розмір власної заробітної плати. Так само і Президент. Думаю, народні депутати можуть спокійно це вирішити дискусійно. Якщо запросите нас для відповідних консультацій, дискусій з приводу кращих практик, як це має робитися, ми готові долучитися до цього процесу. Але, ще раз кажу, це повноваження Верховної Ради, ми жодним чином не впливаємо на дані повноваження.

Дякую, Галино Миколаївно, за ваші досить важливі запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Саврасов.

САВРАСОВ М.В., член Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Южаніній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ніна Петрівна Южаніна.
Будь ласка, з початку.

ЮЖАНІНА Н.П. Ми вчора з вами говорили з приводу того, що не всі власні надходження до бюджету спрямовані на Збройні Сили України. Президент сьогодні говорив про підтримку, шану і все можливе для наших військових. Тоді, як ви поясните те, що для всіх підрозділів правоохоронних органів, для Рахункової палати є зростання заробітної плати з Фонду оплати праці на 242 відсотки, а для військових немає? І ви вважаєте подвигом забезпечення їм розміру виплат, встановлених рік тому.

Скажіть, будь ласка, невже ви зараз не повинні виконати настанови Президента і переглянути проект Державного бюджету України на 2025 рік в другому читанні? Ви маєте його зробити таким, щоб він відповідав тому, про що казав Президент, інакше, це різні речі.

МАРЧЕНКО С.М. Шановна Ніно Петрівно, дякую за ваші слухні запитання. З приводу заробітної плати сектору безпеки і оборони. Хочу зазначити, ми передбачили достатній обсяг коштів для цього сектору, щоб наші Збройні Сили, інші підрозділи сектору безпеки та оборони виконували свої завдання протягом всього 2025 року з урахуванням тієї інтенсивності, яка була у 2024 році. На сьогодні спрямування коштів на сектор безпеки та оборони становить 26,3 відсотка валового внутрішнього продукту. Видатки зросли і зростатимуть в наступному році, зокрема й на грошове забезпечення з нарахуваннями.

Хочу зазначити, що тільки на Міністерство оборони буде спрямовано на грошове забезпечення військовослужбовців 816,6 мільярда гривень, що передбачає, в тому числі й забезпечення речовим майном на суму 46,6 мільярда гривень та харчуванням – 34,4 мільярда гривень. Для соціальних виплат також забезпечено досить суттєве фінансування.

Хочу підкреслити, вважаємо, ті програми, які на сьогодні діють щодо виплат військовослужбовцям, ми можемо забезпечити в повному обсязі, ресурс для цього є. Його достатньо, щоб наші військовослужбовці могли виконувати ті завдання, які на них покладені, незважаючи на те, в якому стані ми зараз перебуваємо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Через технічні затягування і таке інше ми втратили черговість виступів. Тому ще одне запитання.

Колтунович Олександр Сергійович, група «Платформа за життя та мир».

КОЛТУНОВИЧ О.С. Дякую, шановний Олександрє Сергійовичу. Шановний пане міністре! На сьогодні ключове питання в бюджетній політиці на 2025 рік – виконання статті за запозиченням. Міністерство фінансів запланувало 38,4 мільярда доларів зовнішніх запозичень на покриття дефіциту бюджету, про що ви вже сказали. Але в мене таке запитання. Зважаючи на ті реалії і постелекторальні тенденції, які на сьогодні є в Сполучених Штатах Америки, окремих країнах Європейського Союзу, на скільки змінилася цифра, тобто які запозичення на наступний рік підтверджені, а які ще ні? Ми маємо розуміти потенційні ризики виконання наших базових статей видатків у наступному році. Це перше запитання.

Друге запитання стосуватиметься внутрішньо переміщених осіб, фінансування котрих у цьому році зменшувалося за певних причин. Як ви будете фінансувати внутрішньо переміщених осіб у наступному році з урахуванням тенденції, яка склалася в цьому році?

Дякую за відповідь на обидва запитання.

МАРЧЕНКО С.М. Олександрє Сергійовичу, дякую за ваші запитання. З приводу запозичень. Як ви знаєте, фінансування Державного бюджету України на 2025 рік передбачає зниження дефіциту державного бюджету до 19,4 відсотка ВВП. Тобто порівняно з бюджетом цього року передбачаються певні скорочення – з 24 до 19. Планується фінансування державного бюджету: за зовнішніми запозиченнями – у розмірі 1 трильйон 568 мільярдів гривень, за внутрішніми запозиченнями – у розмірі 579 мільярдів гривень, погашення внутрішнього державного боргу – у розмірі 562 мільярди гривень.

З приводу потенційних ризиків невизначеності ситуації. Щоб невизначена ситуація була максимально визначеною, наша задача – працювати з нашими партнерами і робити свою роботу. Сподіваюся, наступна адміністрація дозволить нам максимально ефективно реалізовувати ці плани. Ще раз повторюю, наше завдання – сформувати відповідну довіру і комунікувати наші потреби.

Стосовно внутрішньо переміщених осіб. Дійсно, найважливіше і найпріоритетніше питання для уряду – забезпечення підтримки внутрішньо переміщених осіб. На сьогодні у нас внутрішньо переміщених осіб 1,5 мільйона. Це особи, які потребують насамперед соціального захисту, а також компенсації за житло. У проекті Державного бюджету передбачено фінансування у розмірі 4 мільярди гривень на відповідну програму. Між першим і другим читаннями за наполяганням групи народних депутатів, які опікуються внутрішньо переміщеними особами, ми додали 1 мільярд гривень на внутрішньо переміщених осіб на випадок, якщо треба буде повністю забезпечити їхні потреби.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Михайловичу, за вашу доповідь та відповіді на запитання.

Для доповіді на трибуну запрошується голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету Роксолана Андріївна Підласа. Будь ласка, до 3 хвилин.

ПІДЛАСА Р.А., голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановний Олександрє Сергійовичу! Шановні народні депутати! Відповідно до закону моя роль сьогодні, як завжди, поінформувати вас про стан врахування Бюджетних висновків Верховної Ради у проекті Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік», який уряд спрямував нам до другого читання. Часу, який мені відведено для виступу, зрозуміло, не вистачить, щоб прокоментувати кожную із 109 рекомендацій, які ми дали уряду, тому я зупинюся на найголовніших.

Перше. Уряд врахував думку 242 народних депутатів, які висловилися в цьому залі категорично проти підвищення прожиткового мінімуму для прокурорів, коли для всіх інших громадян ми спостерігаємо замороження соціальних стандартів.

Друге. Уряд врахував рекомендацію бюджетного комітету відмовитися від виплати премій суддям у вигляді суддівської винагороди у розмірі 40 відсотків.

Третє. Ми рекомендували уряду власні ресурси державного дорожнього фонду у розмірі 43 мільярди гривень спрямувати до загального фонду Державного бюджету України, і вони виконали це доручення. Ці гроші створять резерв ліквідності власних ресурсів, які можна використовувати на потреби безпеки та оборони протягом року.

Четверте. У проекті бюджету на 2025 рік передбачено на програму «Відновлення», а саме на компенсації українцям, чиє житло було знищено або пошкоджено внаслідок російської агресії, 4 мільярди гривень.

П'яте. Численні пропозиції народних депутатів щодо підвищення заробітної плати освітянам знайшли своє відображення у новій освітній субвенції: 12 мільярдів гривень будуть спрямовані на доплати педагогічним працівникам – 1 тисяча гривень – щомісяця, а з 1 вересня – по 2 тисячі гривень щомісяця.

Шосте. Важливо відзначити, що між першим і другим читаннями видатки на ветеранську політику зросли вдвічі – до 10,5 мільярда гривень.

Сьоме. З'явилися додаткові бюджетні програми, на яких наполягали народні депутати, а саме: на житло для ветеранів та їхніх родин пропонується виділити близько 4 мільярдів гривень додатково, на створення ветеранських просторів – 500 мільйонів гривень.

Восьме. Завдяки зусиллям народних депутатів 1 мільярд гривень було додатково виділено на підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Однак не всі важливі пропозиції були враховані, про що я розкажу пізніше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановна системо «Рада», приготуйтеся, будь ласка. Зараз будуть знову запитання.

Прошу народних депутатів записатися на запитання до голови комітету. Регламент – до 4 хвилин: 1 хвилина – на запитання, до 1 хвилини – на відповідь. Прохання відповідати розлого і повною мірою.

Швачко, фракція «Слуга народу». Будь ласка.

ШВАЧКО А.О. Я бачу, мені дуже везе. Мабуть, я не так погано ставився до Апарату, тому мій мікрофон вмикають з першого разу.

Шановна голово комітету! Скажіть, будь ласка, як ви бачите ветеранську політику у цьому проекті бюджету? Що ви робите для підтримки наших ветеранів та реабілітації, яку вони отримуватимуть? Дякую за відповідь.

ПІДЛАСА Р.А. Дякую за запитання. Чому мені даєте 1 хвилину на відповідь? Це несправедливо. У міністра було 2 хвилини на відповідь (*Шум у залі*).

Як я вже сказала, видатки на підтримку ветеранів у проекті Державного бюджету України на 2025 рік зросли вдвічі до другого читання. Загальні видатки становлять 10,5 мільярда гривень. Зокрема, на проект «Помічник ветерана» внутрішнього Плану перемоги, про що казав Президент у своєму виступі, буде виділено близько 3 мільярдів гривень, на квартири для ветеранів війни – близько 4 мільярдів гривень.

Крім того, у бюджетах міністерств соціальної політики та охорони здоров'я окремо зазначені статті видатків на реабілітацію ветеранів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Перебийніс, фракція «Слуга народу». Будь ласка.

ПЕРЕБИЙНІС М.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (одномандатний виборчий округ № 212, м. Київ, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Олександру Ковальчуку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр Ковальчук. Будь ласка.

КОВАЛЬЧУК О.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (одномандатний виборчий округ № 152, Рівненська область, політична партія «Слуга народу»). Фракція «Слуга народу», Рівненщина. Шановна Роксолано! Сьогодні під час свого виступу Президент оголошував 10 пунктів, серед яких пункт щодо оборонно-промислового комплексу, а пункт 10 стосується безпосередньо наших ветеранів.

У зв'язку з цим я хочу поставити запитання, яке відображалось і в моїх поправках до проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік», щодо фінансування у розмірі 2,5 мільярда гривень для створення ветеранських центрів, на що Міністерство фінансів виділяє всього 450 мільйонів гривень,

а також пільгового фінансування на оборонно-промисловий комплекс під 5 відсотків річних, на що пропонувалося 2,5 мільярда гривень, а виділено 500 мільйонів гривень. Чи маємо ми в наступному році ресурс для виділення коштів у повному обсязі на реалізацію цих проектів?

ПІДЛАСА Р.А. Дуже дякую за запитання. Хочу сказати, що ресурси в державному бюджеті для потреб сектору безпеки та оборони будуть. У нас є джерела для збільшення видатків на сектор оборони в наступному році.

Уряд переспрямував видатки – 43 мільярди гривень, які мали бути зараховані до державного дорожнього фонду, до загального фонду Державного бюджету України. Тепер ці гроші можна буде витратити на оборону.

Крім того, вперше до Державного бюджету України будуть зараховані міжнародні кошти, які можна буде витратити на потреби оборони. Це 90 мільярдів гривень від Великобританії. І на цю суму ми також можемо розраховувати додатково для фінансування видатків.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Цимбалюк Михайло Михайлович, фракція «Батьківщина». Будь ласка.

ЦИМБАЛЮК М.М., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»).* Фракція «Батьківщина». Сьогодні Президент держави, анонсує План стійкості, зазначив 10 пунктом – «Політика героїв». Чи вважаєте ви як голова комітету правильним те, що в проекті Державного бюджету України на наступний рік заплановано обмеження пенсійного забезпечення тих військовослужбовців, які звільнилися за вислугою років і сьогодні воюють на фронті? Це правильно? Чи зважаючи на той факт, що Президент оголосив цих 10 пунктів, можливо, уряду треба відкликати цей проект бюджету і підготувати його з урахуванням цих 10 пунктів, а також пропозицій, які надавала фракція «Батьківщина»? Це перше запитання.

І друге запитання щодо прожиткового мінімуму. Чи вважаєте ви за можливе прожити на 2 тисячі 320 гривень мінімальної пенсії, яку отримують близько 3 мільйонів громадян України?

Дякую.

ПІДЛАСА Р.А. Дякую. Тема, яку ви підняли, а саме щодо пенсій у проекті Державного бюджету України, є дуже слушною. Я дуже рада, що уряд нарешті подивився в очі цій проблемі і вніс до проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» поправки і норми, якими обмежуються виплати надвеликих пенсій. Коли середня пенсія в державі становить 3 тисячі гривень, ми не можемо собі дозволити якусь окрему касту привілейованих пенсіонерів, які отримують пенсії у розмірі 50, 70 тисяч гривень. Вважаю, уряд дуже правильно вчинив,

обмеживши пенсії суддів до 23 тисяч гривень. Тому що через те, що хтось отримує 23 тисячі гривень, інші пенсіонери не можуть отримати навіть 3 тисячі гривень.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Роксолано Андріївно.

У нас зараз спеціальний, так би мовити, процес. Відповідно до пункту 3 частини першої статті 30, частини другої статті 32 Регламенту Верховної Ради України слово для оголошення окремої думки надається народному депутату члену Комітету з питань бюджету Гончаренку Олексію Олексійовичу. Будь ласка, 1 хвилина.

ГОНЧАРЕНКО О.О. Сьогодні з цієї трибуни Зеленський представив потужний план незламності. Ні, незламний план стійкості. Ні, стійкий план потужності. Загалом, якийсь план. До речі, дух плану ще відчувається.

Друзі, я хочу вам сказати: якщо це є реально план, тоді він має знайти своє відображення у проекті Державного бюджету України, правда? От я почув від Президента про громади. То ви все в громад забрали, і знову забираєте. Чудово!

Почув я про єдність. Єдність – це коли? Коли в знайомій Зеленського Голови Рахункової палати заробітна плата 400 тисяч гривень, а у виховательки дитячого садка 8 тисяч гривень, у виведеного поза штат військового – 800 гривень? Це єдність? А, тоді ми зрозуміли.

Ще в тому плані є людський капітал. Людський капітал – це коли? Коли на дитину виплачуємо 860 гривень? «Культурний Рамштайн»!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні народні депутати, прошу записатися на виступи (до 3 хвилин) від депутатських фракцій і груп.

Веніславський Федір Володимирович, фракція «Слуга народу».

Фролов Павло Валерійович. Будь ласка.

ФРОЛОВ П.В., *член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Добрий день, шановні колеги! Я вважаю, символічно, що на 1000-й день повномасштабного вторгнення ми розглядаємо проект Державного бюджету України, яким передбачаються на наступний рік найбільші видатки на сектор безпеки та оборони – 2,2 трильйона гривень. Основний приріст цих видатків буде спрямовано на озброєння, військову техніку, закупівлю дронів, а також підтримку вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Незважаючи на надскладні умови, вести таку повномасштабну війну і відповідати на цю агресію коштує дуже дорого. Україна через те, що сектор безпеки та оборони забирає всі наші доходи, податки, мита, надходження від приватизацій і продаж ОВГЗ, має фактично найбільший бюджетний дефіцит у світі. У цьому проекті бюджету робиться крок для поступового зменшення дефіциту від 24 до менше ніж 20 відсотків.

Дуже важливо, незважаючи на надскладні умови, в цей проект бюджету закладено збільшення видатків: на освіту – на 18 мільярдів гривень, на медицину – на 12 мільярдів гривень. Наші вчителі, які мають, на жаль, одну із найнижчих заробітних плат, яка майже вдвічі менша ніж середня в економіці, отримують додатково по 1 тисячі гривень до вересня, а з вересня – по 2 тисячі гривень. Це дуже важливо.

Вважаю великим досягненням те, що між першим і другим читаннями уряд, дослухавшись до пропозицій народних депутатів, моїх колег по парламентській комісії з питань захисту прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії, віднайшли додатково 1 мільярд гривень на виплату допомоги на проживання ВПО. Це, звісно, абсолютно недостатньо, і ми бачимо, що за висновками нашого омбудсмена, за висновками мариупольської влади, незважаючи на виїзд великої кількості людей з територій бойових дій, у нас зменшується фактична кількість переселенців, бо багато ВПО вимушені повертатися на окуповані території. Тому до запланованого 1 мільярда гривень ми маємо додати додаткові кошти і переглянути критерії, затверджені урядом, за якими відносять переселенців до тих категорій, які мають право на отримання допомоги на проживання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Мамка Григорій Миколайович, група «Платформа за життя та мир».

МАМКА Г.М., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»).* Шановні колеги! Найголовніший документ держави – Державний бюджет України, за яким держава житиме, існуватиме, розвиватиметься протягом року. Зверніть увагу, це тимчасовий закон, який має визначений термін своєї дії.

Керівник комітету, презентуючи проект Державного бюджету України на 2025 рік у другому читанні сказала, що вона радіє за обмеження виплати надвеликих пенсій. Звертаю вашу увагу, обмеження пенсіонерам, у тому числі й військовим. Акцентую, йдеться про тих, хто вийшов на пенсію згідно з законами України: «Про державну службу», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про Конституційний Суд України». Відповідно до норм цих законів особи, які вийшли на пенсію, отримують обмеження у виплаті пенсій у розмірі 7 тисяч гривень.

Якщо ми говоримо, що 7 тисяч гривень для когось багато, для когось мало, то звертаю увагу, пенсійне зобов'язання – це не право держави, а обов'язок держави компенсувати у фінансовому плані ті роки, які людина відпрацювала. Якщо державі не подобається, як вона відпрацювала, для цього є інші механізми. Але зобов'язання держави – компенсувати людині у вигляді пенсії роки праці.

Якщо ми візьмемо ці обмеження, існує рішення Конституційного Суду. Це ж не нова історія. Я розумію, все нове – добре забуте старе, але треба звернути увагу на те, що такий випадок був в історії України. Конституційний Суд сказав дуже прості речі: тимчасовий закон не повинен керувати постійним законом, і визнав рішення неконституційним. Але в цьому проекті бюджету нам пропонують це зробити всім разом.

Наступне. У цьому проекті бюджету ми пішли далі. Кожен рік кажемо тим людям, яким не зарахуються заробітні плати, почекати ще рік, і прожитковий мінімум буде для всіх однаковий. У цьому проекті бюджету таких три категорії – громадяни з високими заробітними платами, судді, прокурори. Цифри різні. Але керівник комітету, на жаль, не може навіть пояснити, чому різні і чому так, а не інакше.

Шановні колеги, приймайте рішення самостійно, визначаєтеся шляхом голосування.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Петро Олексійович Порошенко, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

ПОРОШЕНКО П.О. Шановні колеги! Сьогодні ми почули не просто план. Це не План перемоги, не план миру, і не той план, про який казав Олексій Гончаренко. Це конституційний документ. Його важко критикувати, бо там точно за все хороше і проти всього поганого. Дивлячись на цей проект бюджету, я з сумом і подивом побачив, що уряд перейшов в опозицію до Президента, бо нічого з того, що ми почули в залі, уряд не врахував і не міг врахувати. Тому зараз я пропоную поставити на голосування мою пропозицію повернути проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» уряду для врахування того, що ми почули в цьому залі з вуст Президента.

Що саме я маю на увазі? Між Планом перемоги і проектом бюджету немає нічого спільного. Поданий проект бюджету мав би бути проектом бюджету перемоги. Про яку перемогу ви кажете, якщо не збільшилося на жодну копійку в доларовому еквіваленті фінансування наших Збройних Сил?

У цьому проекті бюджету ми мали б закласти збільшення заробітних плат військових, а не прокурорів, суддів і силовиків. У кого підніметься рука за це голосувати?

У цьому проекті бюджету мало б бути будівництво фортифікаційних споруд і ліній захисту, а не крадівництво дорожнього фонду.

І, врешті-решт, годину тому напряду було озвучено позицію Зеленського, нарешті вони почули позицію фракції «Європейська солідарність», що ПДФО буде віддано бригадам. Коли ви кажете, що у бригад достатньо грошей, то поїдьте на фронт. Ви побачите, що у бригад немає ні FPV, ні засобів РЕБ, ні зброї, ні боєприпасів, ні техніки. Зараз нам кажуть, що розподіл 45/45/10, де 10 – це бригади. Друзі, заберіть гроші у корумпованого ДССЗІ і все в повному обсязі передайте воїнам, тим паче це позиція Президента.

Коли вам кажуть, що ми рухаємося до Європи, то *Enlargement report* Єврокомісії на пряму стверджує: заберіть гроші у брехливого, неправдивого і пропагандистського телемарафону.

Сьогодні тут Президент теж казав про чесність. Коли вам кажуть, що це не про вибори, що я повністю підтримую, виборів зараз проводити не можна, то тисяча гривень, які ви хабарем заклали для кожного українця, – це про вибори. А українці хабарів не беруть.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гнатенко, група «Відновлення України». Будь ласка.

ГНАТЕНКО В.С., *член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 49, Донецька область, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»).* Шановні колеги! Депутатська група «Відновлення України» завжди виступала за конструктивну роботу у Верховній Раді. Ми прагнемо менше політиканства і більше реальної роботи для держави, для людей. Однак це не означає, що ми схвалюємо всі ідеї і рішення без їх розгляду.

Зараз наша держава у великій скруті. Бюджетний процес, що триває, має не лише відображати серйозність ситуації, а й давати людям надію. Надію на те, що навіть у нинішніх умовах держава зможе діяти справедливо. З цією надією наша депутатська група подала пропозицію до проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» після його представлення. Ми підтримали документ у першому читанні з великим кредитом довіри, сподіваючись на те, що уряд врахує позицію народних депутатів і забезпечить збалансований документ. Збалансованість має бути не лише в доходах і видатках, а й у підходах до умов життя різних верств населення.

Викликає занепокоєння питання щодо відновлення житла постраждалих українців. Ми закликали виділити мінімум 10 мільярдів на програму «Відновлення», тому що в перший рік роботи програми було виплачено понад 10 мільярдів гривень. Натомість у проекті Державного бюджету, поданого урядом, ми побачили менше половини цієї суми: лише 1 мільярд – на компенсацію пошкодженого житла і 3 мільярди – на зруйноване житло.

На тлі заморожування соціальних стандартів ми бачимо значне збільшення фінансування для різних державних установ, але зменшення фінансування освіти. Звичайно, ви заперечите, скажете, що до другого читання вчителям виділили понад тисячу гривень на місяць. Але ці 11 мільярдів не компенсують навіть зростання інфляції та збільшення військового збору на 3,5 відсотка.

Безсумнівно, це проект бюджету війни, сфера безпеки та оборони отримує пріоритет. Однак видатки збільшуються на тилових силовиків, які не мають відношення до боротьби на фронті.

Депутатська група «Відновлення України» вважає, що Державний бюджет України буде складним для виконання, потребує серйозного доопрацювання

у наступному бюджетному періоді. Це вимагатиме системного контролю з боку парламенту і всіх нас.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Володимир Володимирович Цабаль, фракція «Голос».

ЦАБАЛЬ В.В., секретар Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Шановні колеги! За сьогодні у виступах щодо цього проекту бюджету я почув дуже багато про зраду, про великі перемоги, але буду говорити як є. Я не люблю голослівних фраз, люблю цифри. А якщо дивитися на цифри, в цьому проекті бюджету є речі і хороші, і не дуже. Цифри нам вказують на державні пріоритети.

Перше. Доходи. Вони в цьому проекті бюджету суттєво зростають. Ми будемо мати максимально великі внутрішні доходи – 2,3 трильйона гривень, що значно вище – майже на 0,5 трильйона гривень, ніж цього року. Але хочу нагадати, що частина цих доходів залежить від закону, який ми півтора місяця тут проголосували щодо збільшення податків. На жаль, він ще не підписаний, але є надія, що він буде підписаний, інакше бюджет не працюватиме.

Соціальний сектор. Цей сектор не в пріоритеті. Ми бачимо зменшення субсидій, зменшення фінансування дефіциту Пенсійного фонду України. Але, зважаючи на те, які зовнішні доходи ми будемо одержувати, є певне розуміння, хоча не за всіма напрямками.

Освіта. Вона до першого читання, судячи з цифр, була не в пріоритеті, зараз, слава Богу, до другого читання ми побачили, що фінансування освіти зросло, і це добре.

Медицина. Це єдиний напрям, де є суттєве зростання. Тобто, якщо говорити про найбільший пріоритет у цьому проекті бюджету, це фінансування медицини.

Друге. Капітальні видатки. З одного боку, ми дотримуємося принципу – максимально «зрізати» капітальні видатки. Більше того, між першим і другим читаннями була прийнята поправка щодо скасування фінансування дорожнього фонду. Але, з іншого боку, ми хочемо профінансувати повернення боргів за програмою «Велике будівництво». І в мене тоді питання: що я скажу зовнішнім кредиторам, які кажуть, що вони хочуть наш борг реструктуризувати, а борг перед нашими внутрішніми партнерами ми не реструктуризуємо, у проекті бюджету передбачаємо і оплачуємо. Це несправедливо, в майбутньому погіршить процес будь-якої реструктуризації.

Оборона. Вона, на жаль, фінансується на рівні цього року, і це погано. Хоча рівень фінансування відповідає майже 100 відсоткам внутрішніх доходів. Є надія, що це зміниться.

Одним словом, цей проект бюджету ні хороший, ні поганий, а такий, який є. Чи голосувати за нього, думайте самі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Білозір Лариса Миколаївна, група «Довіра». Будь ласка.

БІЛОЗІР Л.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (одномандатний виборчий округ № 15, Вінницька область, самовисуванець). Дорогий український народе! Дорогі колеги народні депутати! Сьогодні ми будемо голосувати за проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік», за яким країна Україна житиме, скоріше за все, воєнний 2025 рік. Країна, яка вже 8 років і 1000 днів у війні за свою незалежність.

Українці тримають стрій, захищають державу, наповнюють бюджет. Усе, що сплачують наші громадяни, наш бізнес, фактично вся дохідна частина, спрямовується на сили безпеки та оборони. Усі інші видатки – соціальна сфера, у тому числі пенсії, медицина – «падають» на наших міжнародних партнерів, за що їм дякую. Бюджет тримається на громадянах та міжнародних партнерах. Дуже важливо, що ті кошти йдуть і в громади, і в державний бюджет.

Щодо громад. Стверджувала і стверджую, оскільки вони близько до народу, до людей, мають бути стійкі і спроможні. Дякую уряду, Прем'єр-міністру, комітету, народним депутатам, асоціаціям, органам місцевого самоврядування за те, що відстояли 64 відсотки, не дали забрати єдиний податок. Ми мали таке, і бідні сільські громади залишилися без надходжень. А це лікарні, комунальні заклади, це підготовка до опалювального сезону, це наші школи. Тому дуже добре, що ми це відстояли. Вважаю, це важливим досягненням.

Але хочу звернути увагу уряду, міністра фінансів (вони не слухають, їм не цікаво) на те, що кошти використовуються неефективно. Наприклад, Міністерство освіти. У минулому році ми виділили на укриття 8 мільярдів гривень, у цьому році – 6 мільярдів гривень. Лише вісім областей отримали ці кошти. Найпростіші укриття прибрали. Скажете, будувати на прифронтових територіях – це добре. Так, добре, але звідти вже треба евакуювати дітей, а не будувати школи за 150 мільйонів гривень. Навіть люди, які там живуть, обурюються. Діти вчаться до 14 години, а далі їх бомблять по хатах.

Акцентую увагу, Вінницька область із виділених коштів на безоплатне одноразове харчування не використовує ні копійки, бо їх дали тільки у вересні, а в кінці вересня погодила комісія Міністерства освіти, чи правильно розроблені і підтримані проекти. Відповідно всі тендери провалено, бо в жовтні вже ніхто не хоче брати в них участь. Зверніть увагу, гроші мають використовуватися ефективно і на дрони, і на освіту, і на укриття.

Дякую вам за увагу.

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юлія Володимирівна Тимошенко, фракція «Батьківщина». Будь ласка.

ТИМОШЕНКО Ю.В., член Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Шановні колеги, ми живемо з вами, як написано в Конституції України, в парламентсько-президентській республіці з парламентсько-президентською формою правління. Я хочу, щоб ви всі подивилися на що перетворений сьогодні парламент. Замість того, щоб детально відпрацювати з проектом бюджету і прийняти парламентський бюджет, депутати стоять з гаслами, пропозиції депутатів не враховані. Ви знаєте, так парламент ще ніколи не працював.

Я зараз не буду перераховувати всі негаразди цього проекту бюджету, ви всі про це сказали, зупинюся на найголовнішій його темі – де взяти фінансовий ресурс, щоб можна було не заморожувати заробітні плати, пенсії, щоб державне замовлення на вітчизняну зброю не виглядало як 30 відсотків від наших можливостей, щоб у нас не були ображені військові, пенсіонери, студенти, освіта, охорона здоров'я. У проекті бюджету недоплановано 248 мільйонів гривень, щоб реформа працювала. Ви уявляєте масштаб біди в цьому проекті бюджету?

Що я хочу сказати? Гроші у нас є, щоб зробити нормальний бюджет. Дорогі друзі, зверніть увагу, з Державного бюджету України виплачуватиметься протягом 2025 року 200 мільярдів гривень боргу держави перед Національним банком. Ми що, з розуму зійшли! 200 мільярдів гривень емісії повертається Національному банку замість того, щоб замовити українську зброю, зробити нормальні виплати освітянам і медикам, щоб профінансувати все, що нам потрібно. Навіщо?

Я не хочу, щоб з цієї трибуни тільки проголошували гасла. У нас є проект постанови [№ 12223](#) щодо реструктуризації заборгованості держави перед Національним банком на багато років. Так робили кабінети міністрів завжди. Навіщо нам повертати емісію за рахунок тотальної бідності країни? Залишати борг державного бюджету у розмірі 200 мільярдів гривень перед Національним банком – це є злочин. Я вимагаю поставити на голосування проект постанови № 12223, щоб залишити в бюджеті ці 200 мільярдів гривень, і ми могли нормально спланувати бюджет. Є багато інших ресурсів, які не враховані. Не голосуйте за цей проект бюджету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І завершальний виступ. Ігор Федорович Молоток, група «Партія «За майбутнє». Будь ласка.

Шановні колеги, після цього будуть виступи народних депутатів – до 9 хвилин.

Будь ласка, Ігорю Федоровичу.

МОЛОТОК І.Ф., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 160, Сумська область, самовисуванець). Сумщина. Шановні колеги! Шановний уряде! Шановний головуєчий! Щодо фінального голосування за проект Державного бюджету України на 2025 рік у нашої депутатської групи є ряд пропозицій. Важливим вважаємо рішення Комітету з питань бюджету залишити в громадах 4 відсотки ПДФО, крім військового. Сподіваюся, ця важлива зміна буде підтримана одногосно і громади отримають ПДФО для оплати комунальних послуг, розрахунків за енергоносії.

Вітаємо рішення щодо переспрямування коштів державного дорожнього фонду до загального фонду Державного бюджету України, які можна буде використати, наприклад, на підвищення оплати праці освітянам.

Позитивним у рішенні бюджетного комітету є виключення з проекту Державного бюджету на 2025 рік зобов'язання лікарням тримати гроші на казначейських рахунках. Є підтримка єдиної позиції наших закладів охорони здоров'я, яка полягає в тому, щоб кошти, які спрямуються на забезпечення програм медичних гарантій, зберігалися в банківських установах.

Упевнений, уряд має переглянути підвищення соціальних стандартів. Наша група, в разі підписання Президентом закону про внесення змін до Податкового кодексу (законопроект [№ 11416-д](#)), пропонує збільшити прожитковий мінімум і мінімальну заробітну плату на 3,5 відсотка. Це допоможе підтримати незахищені категорії населення.

Важливим і дуже чутливим для багатьох українців є питання щодо впровадження пенсійної реформи в Україні з 1 липня 2025 року. Сподіваємося на більш ефективне впровадження реформи для всіх верств населення, в тому числі для пенсіонерів-військовослужбовців.

Державний бюджет 2025 року, як і попередні бюджети, буде непростим для виконання, і причини всім зрозумілі. Важливо, що нині проектом бюджету враховуються засади Бюджетної декларації 2025-2027 років, яка була прийнята вперше з початку повномасштабного вторгнення. Це ознака послідовності бюджетної політики.

Наша група голосуватиме за прийняття проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік». Його пріоритети залишаються незмінними: безпека, оборона, максимальна всебічна підтримка наших захисників, допомога людям. Єдина мета, яка нас усіх об'єднує, – наша перемога.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги народні депутати, прошу записатися на виступи в обговоренні цього питання. Регламент – до 9 хвилин (3 хвилини на виступ).

Бобровська Соломія Анатоліївна, фракція політичної партії «Голос». Будь ласка.

Ярослав Железняк. Будь ласка.

ЖЕЛЕЗНЯК Я.І., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»)*. Шановні колеги, я за своє політичне життя бачив багато бюджетів. Цей бюджет точно не найгірший, і це правда. Багатьох речей, до яких ми всі звикли як до прямої політичної корупції, зокрема, соцекономи, прямі ДФРР, соціально-культурні субвенції і таке інше, тут, слава Богу, немає. Але і заради справедливості зазначу, що не так багато бюджетів приймалося під час повномасштабної війни. Бюджет, який приймається під час повномасштабної війни, вимагає зовсім інших підходів ніж бюджет, який приймається в мирний час. Сподіваюся, ми і наші наступники колись знову прийматимемо бюджет мирного часу.

До цього проекту бюджету є декілька справедливих зауважень, з якими важко сперечатися.

Перше. Не всі гроші з внутрішніх ресурсів спрямовуються на військові потреби. Мій колега Володимир Цабаль досить просто це пояснює математикою. Але давайте скажемо відверто, понад 100 мільярдів залишилося в запасі. Їх не обов'язково витрачати, але, якщо витрачати, то тільки на військо.

Друге зауваження, на якому колеги зараз наголошують через плакати в залі, – це фінансування марафону. Я не розумію, чому ми досі фінансуємо цей абсолютно безглуздий і непотрібний механізм. Я не знаю, які політичні бали це приносить. Але 1,5 мільярда гривень точно можна було б спрямувати на кращі проекти. До речі, я дійсно не розумію, чому ми досі фінансуємо телеканал «Рада», який ніфіга не робить щодо трансляції нашої роботи. Вважаю, єдина справедлива цифра для цього пункту – нуль.

Третє. Підвищення заробітних плат. Дякую всім вам за те, що не допустили підвищення заробітних плат прокурорам, хоча в проекті бюджету все-таки заклали на це видатки у розмірі 1,6 чи 1,7 мільярда гривень. Тому нам треба зробити все можливе для депутатського контролю, щоб ці гроші не перекинули на заробітні плати.

Але для мене найбільшою вадою цього проекту бюджету є популізм. Будь ласка, хоч одна людина знайдеться, яка мені пояснить, якого біса ми беремо гроші з фонду безробіття і відправляємо на популізм, типу, кешбек і тисяча Зеленського, яка взагалі не працює? Чому ми грошима з бюджету, нашими грошима, військових, спонсоруємо, даємо дотацію на поповнення рахунку мобільного телефону і таке інше?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Час завершився. Ви вклалися в 3 хвилини, так?
Пузанов Олександр Геннадійович, депутатська група «Платформа за життя та мир».

Олександр Сергійович Колтунович. Будь ласка.

ПУЗАНОВ О.Г., *член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»).* Прошу передати слово Олександру Колтуновичу.

КОЛТУНОВИЧ О.С. Дякую, шановний пане Голово. Шановні колеги! Долучуся до тієї полеміки, яку сьогодні вже почали мої колеги. Абсолютно неприйнятна норма щодо обмеження пенсійного забезпечення людей, які вже вийшли на пенсію. Більше того, це рішення конституційне, запам'ятайте. Думаю, це необхідно врахувати. Це перше.

Друге. А чому ви не враховуєте наші пропозиції щодо обмеження топових виплат ВПП-заробітних плат, у тому числі членам наглядових рад і таке інше.

Денисе Анатолійовичу, ми це проходили у 2020 році з ковідним бюджетом. Тоді давали такі пропозиції, і ви обмежили всі виплати 10-ма мінімальними заробітними платами. Антимонопольний комітет, всі наглядові ради на держпідприємствах і таке інше. Ми це проходили. Я пропоную повернутися до цього, щоб зменшити дефіцит бюджету.

Третє, що не було враховано. За досить високої інфляції, яка в цьому році уже становить 8,4 відсотка і планується 9,5 відсотка – в наступному, заморожуються, точніше, не переглядаються рівень мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму і мінімальної пенсії. Це серйозні речі, які необхідно враховувати, щоб не звужувати споживчий попит, економічну активність у країні і сповільнювати економічне зростання чи, точніше, відновлення, яке в нас відбувається на сьогодні.

Ще один дуже важливий момент, про що ми з міністром вже розпочали спілкування, – це 38,4 мільярда доларів запозичення. Це велика цифра, але вона не підтверджена, зважаючи на ті постелекторальні реалії в умовах трампономіки і таке інше. Ми бачимо, як приймаються бюджети в Сполучених Штатах Америки, Європейському Союзі. На мій суб'єктивний погляд, саме невиконання частини бюджету з точки зору зовнішніх запозичень є найбільшим ризиком, який є в проекті Державного бюджету України на наступний рік.

Далі. Прогнозні макроекономічні показники. Подивіться, рівень безробіття 17,7 відсотка. Це найгірший показник в Європі, останнє місце в Європі за рівнем безробіття в розрахунку за методологією Міжнародної організації праці. Нам необхідно бюджетні видатки спрямовувати на те, щоб подолати безробіття, стимулювати економічну активність і зайнятість в країні.

Наступний момент, на який також хотілося б звернути увагу. Підтримка окремих високотехнологічних секторів промисловості, які даватимуть

мультиплікативний ефект базового оподаткування, стимулюватимуть збільшення надходження доходів і зборів усіх рівнів. У подальшому це виливатиметься в оборонний бюджет. До речі, про оборонний бюджет. Ми вже неодноразово аналізували, він у нас диспаритетний порівняно з нашим опонентом, втричі менший в доларовому еквіваленті, ніж у країни-агресора. Тому, коли ми конкуруємо в бюджетних цифрах, маємо це враховувати. Повторюся, в даному проекті бюджету необхідно врахувати ряд зауважень і пропозицій, щоб пройти успішно бюджет наступного року.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

І, я так розумію, буде завершальний виступ. Заремський Максим Валентинович, фракція політичної партії «Слуга народу». Будь ласка.

ЗАРЕМСЬКИЙ М.В., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 202, Чернівецька область, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Лабі Михайлу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайло Михайлович Лаба. Будь ласка.

ЛАБА М.М. Шановні друзі, бачу виступ Президента сьогодні трохи підняв градус політичних дебатів щодо проекту бюджету. Але нагадаю, ми сьогодні розглядаємо законопроект № 12000 в другому читанні. Я хотів би подякувати бюджетному комітету, всім депутатам, які брали участь в його доопрацюванні. Окремо хочу подякувати Денису Анатолійовичу за командну роботу, Сергію Марченку за дебатування в робочих групах і комітеті.

Сьогодні в нас завершальна стадія розгляду проекту бюджету. Три місяці ми його обговорювали, були можливості надати пропозиції, ті чи інші з них враховані. Ми живемо в реаліях війни. Не можна сказати, що сьогодні ми щось нове пропонуємо прийняти. Ми вже маємо досвід з 2022 року. Цифри завжди динамічні. Потрібно зважати на те, що ми можемо повернутися до тієї чи іншої норми в будь-який час в будь-який момент. Головне, витримані всі реперні точки руху України в оборонній сфері, вимогах наших міжнародних партнерів. Це враховано. Усі інші статичні цифри, які були названі сьогодні, за пріоритетними напрямками – медицина, освіта, охорона здоров'я і таке інше враховані. Ви їх бачите, ви можете з ними ознайомитися. Фактично, це бюджет радикальних змінних параметрів та пріоритетів. Якщо врахувати складну гуманітарну ситуацію, то підтримка і ВПО, і програм, які сьогодні озвучував Президент, має відображення в проекті Державного бюджету України на 2025 рік.

Тому, друзі, рухаємося вперед. Учора бюджетний комітет ухвалив рішення прийняти проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» у другому читанні. Пропоную сьогодні це зробити. Далі у нас є ряд питань і зобов'язань держави Україна, які ми будемо виконувати відповідно до прийнятого бюджету.

Підтримую зауваження колег щодо вчасності використання коштів державного бюджету. Міністерства якісно і прозоро можуть використовувати кошти протягом дев'яти місяців, а не в останній період поточного бюджетного року. Прошу пана Сергія врахувати пропозиції, які сьогодні пролунали. Зміни до бюджету вже в 2025 році розглядатимемо в робочому порядку. Зараз бажаю нам прийняти проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» і рухатися вперед.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую. Ми завершили виступи народних депутатів.

До заключного слова запрошується міністр фінансів України Сергій Михайлович Марченко – до 3 хвилин, потім виступить Роксолана Андріївна Підласа – до 3 хвилин, і голосуємо проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік».

Прошу запросити депутатів до залу.

Будь ласка, Сергію Михайловичу.

МАРЧЕНКО С.М. Шановний Руслане Олексійовичу! Шановні народні депутати! Дійсно, важливий момент – прийняття проекту Державного бюджету України на 2025 рік. Прошу народних депутатів підтримати його. Незважаючи на різні політичні дискусії, ми вважаємо, що бюджет збалансований, половина його видатків спрямована насамперед на сектор безпеки та оборони. Хочу сказати, що...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергію Михайловичу, одну секунду.

Шановні колеги, думаю, міністр фінансів обійдеться без перформансу. Коли ви виступали, він не виходив до трибуни, і це нормально.

Колеги, прошу зайняти свої місця і приготуватися до голосування.

Будь ласка, Сергію Михайловичу, продовжуйте.

МАРЧЕНКО С.М. Дякую, Руслане Олексійовичу.

Хочу повідомити, сьогодні у нас є позитивна новина: ми отримали *Staff level agreement* – шостий перегляд програми Міжнародного валютного фонду, і однією із умов успішного прийняття рішення «*board of directors*» (радою директорів) є прийняття проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік».

Хочу зазначити, норми цього проекту бюджету вирішують багато питань, він є досить складним, але дозволяє нам максимально ефективно використати той обмежений ресурс, який у нас є на сьогодні.

Ще раз наголошую, пріоритети проекту бюджету визначені.

Перше. Сектор безпеки та оборони.

Друге. Соціальний захист громадян.

Третє. Освіта, охорона здоров'я.

Четверте. Внутрішньо переміщені особи.

П'яте. Платники податків, Ніно Петрівно. Думаю, вони повинні вважати цей проект бюджету прихильним до громадян.

Дякую всім народним депутатам за конструктивну дискусію, порозуміння, прагматичне спілкування щодо кожного проекту, за аналіз кожної пропозиції, поправки, як вони впливають на збалансованість бюджету.

В останні 30 секунд свого виступу хочу ще раз попросити вас натиснути кнопку «За» для підтримки проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік». Бюджет потрібен всім нам, потрібен громадянам України, потрібен для перемоги нашої країни.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую, Сергію Михайловичу. Дайте можливість міністру пройти через елементи поліграфічної продукції.

До заключного слова запрошую голову Комітету Верховної Ради України з питань бюджету Роксолану Андріївну Підласу.

Прошу колег скласти свої папірці і готуватися до голосування.

Будь ласка, Роксолано Андріївно. Як вам краще, з місця чи з трибуни. Можна було з місця.

ПІДЛАСА Р.А. Дякую, колеги, що перформанс закінчився.

Шановні колеги, я як народний депутат дуже добре вас розумію. Бюджетний комітет також не погодився з низкою норм і пропозицій, які уряд подав до другого читання. Але в нас була можливість внести зміни, щоб цей проект був більш справедливим, що ми і зробили.

Перше. Ми зафіксували в проекті бюджету перші міжнародні гроші, які можна буде витратити на потреби оборони. 2 мільярди доларів або 90 мільярдів гривень кредитних коштів надійдуть до державного бюджету від Великобританії суто на покриття військових видатків. Міністерство оборони спрямує їх на закупівлю зброї і боєприпасів.

Друге. Бюджетний комітет залишив 64 відсотки податку на доходи фізичних осіб в громадах для розрахунків за комунальні послуги та енергоносії. Ідеться про додаткові 12,2 мільярда гривень для місцевого самоврядування.

Третє. Ми дозволили прифронтовим громадам не перераховувати реверс до державного бюджету, а використовувати ці кошти на потреби безпеки та оборони своїх населених пунктів, на підтримку Збройних Сил України.

Четверте. Комітет виключив можливість для політичних партій купувати облігації внутрішньої позики, скасував обов'язок для лікарень тримати гроші на казначейських рахунках.

Я почула сьогодні багато критики щодо проекту Державного бюджету України на 2025 рік. Безперечно, ніхто не думає, що він ідеальний. Є багато слухних, точкових пропозицій, які варто було б врахувати, але, на жаль, вони не

вкладаються в загальну картину. Ми всі знаємо, що бюджет, як і політика, – мистецтво можливого. Що я знаю точно, так це те, що цей проект бюджету реальний. Ми не обіцяємо те, чого не зможемо виконати. Ми не політизуємо, робимо все можливе для фінансового забезпечення нашої перемоги у 2025 році.

Тому, зваживши всі за і проти, оцінивши наслідки неголосування за бюджет країни у стані війни, Комітет з питань бюджету прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти доопрацьований проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (№ 12000) у другому читанні та в цілому з урахуванням пропозицій комітету. Прошу народних депутатів поставитися відповідально до своєї місії і підтримати проект Державного бюджету України на 2025 рік.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Роксолано Андріївно.

З процедури? Що у вас, Артуре Володимировичу?

Колеги, поки Артур Володимирович готується до слова, прошу зайняти свої місця, бо в нас буде, як мінімум, два голосування.

ГЕРАСИМОВ А.В. Шановні колеги, хочу сказати, щодо прийняття проекту бюджету буде два голосування: голосування про прийняття в другому читанні і окреме голосування про прийняття в цілому. У мене пропозиція не підтримувати в другому читанні, щоб ми перейшли до постатейного...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Артуре Володимировичу, а що у вас з процедури?

ГЕРАСИМОВ А.В. До постатейного обговорення. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре, будемо йти до постатейного обговорення. Є така пропозиція. Але, шановні колеги, у мене інша пропозиція. Я взагалі переконаний, що прийняття Державного бюджету України є однією із найважливіших функцій Верховної Ради України, тим паче, як сьогодні сказала голова комітету, особливо це важливо в період повномасштабної війни. Я розумію, хотілося б більше, але залишити країну без бюджету на 2025 рік – це злочин перед українським народом, перед Збройними Силами України.

Тому, шановні колеги, я дуже прошу сконцентрувати свої зусилля.

Шановні народні депутати, обговорення в другому читанні проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» завершено. Відповідно до Регламенту повідомляю, що записалися на виступи 39 народних депутатів України, виступило 11 народних депутатів України.

Переходимо до прийняття рішення. Як я вже сказав, передбачено декілька голосувань. Тому прошу колег залишатися на робочих місцях і бути уважними, не відпускати кнопку до завершення голосування.

Шановні колеги, будь ласка, займіть свої місця, щоб не бігати, не заважати одне одному. Це важливе голосування.

Отже, відповідно до частини восьмої статті 158 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» ([№ 12000](#)) в другому читанні з урахуванням пропозицій, викладених у висновку Комітету з питань бюджету.

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 253.

Рішення прийнято.

Покажіть по фракціях і групах.

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 85 Конституції України, статті 158 Регламенту Верховної Ради ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (№ 12000) в цілому з урахуванням пропозицій, викладених у висновку Комітету з питань бюджету, та необхідними техніко-юридичним правками. Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 257.

Рішення прийнято.

Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» прийнято.

Покажіть по фракціях і групах. Дякую.

Шановні колеги, переходимо одразу до розгляду наступного питання – проекту Постанови «Про кошторис Верховної Ради України на 2025 рік» ([№ 12218](#)).

Ставлю на голосування пропозицію про розгляд цього питання за скороченою процедурою. Прошу голосувати.

Шановні колеги, думаю, сьогодні буде ще одне голосування, все решту будемо голосувати вже не сьогодні.

«За» – 243.

Рішення прийнято.

Запрошую до слова голову Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України Кальченка Сергія Віталійовича.

Шановні колеги, через 10 хвилин будемо голосувати.

Будь ласка, Сергію Віталійовичу.

КАЛЬЧЕНКО С.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановна президіє! Шановні народні депутати! Регламентний комітет на своєму засіданні розглянув проект кошторису Верховної Ради України на 2025 рік, підготовлений Управлінням справами Апарату Верховної Ради України, і ухвалив рішення внести на розгляд Верховної Ради проект Постанови «Про кошторис Верховної Ради України на 2025 рік» (№ 12218).

Показники кошторису парламенту на наступний рік розраховані, виходячи з видатків, передбачених для головного розпорядника бюджетних коштів – Управління справами Апарату Верховної Ради України – проектом Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік», доопрацьованим та внесеним на розгляд парламенту в другому читанні.

Комітет з питань бюджету у своєму висновку на проект кошторису зазначив, що загальні показники щодо видатків на Управління справами Апарату Верховної Ради України відповідають аналогічним показникам у додатку про розподіл видатків Державного бюджету України на 2025 рік до проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік». Комітет прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді прийняти цей проект постанови за основу та в цілому.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, прошу записатися на виступи в обговоренні цього проекту постанови: два – за, два – проти.

Юрчишин Ярослав Романович, фракція політичної партії «Голос». Будь ласка.

ЮРЧИШИН Я.Р., голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Прошу передати слово Ярославу Железняку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Ярославе Івановичу.

ЖЕЛЕЗНЯК Я.І. Шановні колеги, це кошторис, який побудований на бюджеті, тому тут мало, що змінимо. Наразі хочу звернути увагу на одну ситуацію, яка в нас відбувається з кошторисом три роки поспіль. Щороку з початку повномасштабної війни в бюджеті закладаються гроші на телеканал «Рада». Щороку, починаючи з 2022 року, цей телеканал «зливає» десятки, сотні мільйонів гривень на приватну фірму під назвою «Кінокіт», яка виконує функції телеканалу «Рада». Ну, як виконує? Показують не парламент, а щось інше.

За багаточисельними розслідуваннями *Bihus.Info* «Кінокіт» – це кишенькова фірма такого діяча як Тімур Міндіч. Може, хтось не знає, у нас з'явився новий олігарх. Така закупівля була в минулому, позаминулому і в 2022 роках.

У цьому кошторисі справді закладено лише 58 мільйонів на телеканал «Рада». На засіданні бюджетного комітету заступник Керівника Апарату Верховної Ради України завірив, що в цьому або наступному роках у нас не буде такої закупівлі. Але я хочу, щоб всі ви, незважаючи на політичну приналежність, разом зі мною прослідкували, щоб ця запевненість не була порушена. Тому що

ситуація, коли парламент «злив» зі свого бюджету на кишенькову фірму одного олігарха 300 мільйонів гривень, вкрай недопустима. Сподіваюся, правоохоронні органи, до яких я вже спрямував своє звернення, колись розберуться з цим.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Климпуш-Цинцадзе Іванна Орестівна, фракція «Європейська солідарність». Будь ласка.

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О., голова Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Ніні Петрівні Южаніній.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **КОРНІЄНКО О.С.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ніна Петрівна Южаніна. Будь ласка.

ЮЖАНИНА Н.П. Шановні колеги, чесно, вважала, що після стількох років роботи ми навчилися однаково читати документи і бачити там однакові цифри. Коли тут казали і голова бюджетного комітету, і деякі представники фракції про те, що стосовно прокурорів спрацювала норма, тобто дано доручення уряду залишити «замороженим» розрахунок посадових окладів прокурорів на рівні прожиткового мінімуму у розмірі 1 тисяча 600 гривень. Ось подивіться результат, за що ви проголосувати в другому читанні. Хоч і «заморозили» прожитковий мінімум для прокурорів, у них все одно залишилося збільшення фонду оплати праці на 22 відсотки. Ви не вмієте рахувати? Чи ви думаєте, що це можна залишати, при тому, що рівень оплати військовим залишили на рівні 2024 року, і цим пишаєтеся? Як ви будете пояснювати військовим, водночас чекаючи від них захисту, збереження України і, врешті-решт, перемоги? Я навіть боюся сказати це слово. Давайте спочатку спасемо Україну і залишимося живими. А щоб залишитися живими, треба давати гроші на військо, а не голосувати за оці заробітні плати.

Мені соромно за ваше рішення. Я за те, щоб бюджет приймався, я за те, щоб дати зараз доручення уряду прибрати оці заробітні плати, віддати гроші військовим, і вже на наступному тижні проголосувати. Усе встигли б в строк, і в нас совість була б чиста, що ми дбаємо про захист країни. А ви дбаєте про тих, хто має бути. Я почула від Президента, поліціянти в школах стоятимуть і показуватимуть, що вони нас захищають. Та ні, не це захищає країну, а наша спільна робота і спільне відчуття, що ми одне одного захищаємо, чого ви не зробили сьогодні в залі. Соромно за таке голосування!

Веде засідання Голова Верховної Ради України
СТЕФАНЧУК Р.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бакунець Павло Андрійович, група «Довіра». Це буде завершальний виступ.

Прошу запросити народних депутатів до залу. Після цього виступу будемо голосувати.

Будь ласка, Павле Андрійовичу.

БАКУНЕЦЬ П.А. Шановний пане Голово, я з місця.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

БАКУНЕЦЬ П.А. Звичайно, кошторис Верховної Ради України потрібно затверджувати. Але, що ми пояснювали б нашим військовим, якби відбулося якесь зростання заробітної плати цивільних, а не військових? У кошторисі Верховної Ради України закладена заробітна плата і народних депутатів, і працівників Апарату. Ми вже це розглядали на засіданні профільного комітету, де нам чітко керівництво Апарату зазначило, що жодного підвищення заробітної плати для нас, депутатів, не відбудеться в наступному році, оскільки не буде підняття прожиткового мінімуму. Хочеться вірити, що так і відбуватиметься, інакше буде несправедливо стосовно суспільства, стосовно тих людей, котрі сьогодні захищають, у тому числі й нас, і ми можемо працювати в цьому теплому залі.

Тому, голосуючи за цей кошторис, ще раз закликаю справедливо поставитися до ситуації в нашій країні, до наших військовослужбовців і не піднімати в наступному році розмір заробітної плати народним депутатам.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, ще хтось із фракцій і груп бажає виступити? Тоді 1 хвилина фракції «Слуга народу» і 1 хвилина групі «Платформа за життя та мир», і будемо голосувати.

Прошу запросити народних депутатів до залу.

МАЗУРАШУ Г.Г., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту (одномандатний виборчий округ № 203, Чернівецька область, політична партія «Слуга народу»). Фракція «Слуга народу», виборчий округ № 203. Колеги, я вкотре прошу, коли ми розглядаємо кошторис, комунікувати з нашими виборцями, щоб ми тут, у залі засідань Верховної Ради України, представляли позицію саме наших виборців. У мене стійке враження, що багато народних депутатів, на жаль, відірвані від думки, позиції тих, які уповноважили їх працювати тут, у Верховній Раді України.

Не можна під час війни приймати бюджет, коли «особливі» у воєнний час отримують аморально високі заробітні плати: сотні тисяч, мільйон і більше гривень. Це неприпустимо! Треба прийняти якісь зміни, які дозволять народним депутатам офіційно працювати під час роботи на округах у військових підрозділах, адже чути військових у воєнний час – це дуже важливо. Тому прошу і такі ініціативи пропрацювати і підтримати у Верховній Раді.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Григорій Миколайович Мамка, і після цього будемо голосувати.

Запросить народних депутатів до залу.

Мамка Григорій Миколайович. Будь ласка, 1 хвилина.

МАМКА Г.М. Шановні колеги! Хочу все-таки доповнити щодо розгляду бюджету. Голова бюджетного комітету сказала, вона радіє обмеженню пенсії на рівні 7 тисяч гривень. А вона не радіє від відсутності обмеження в заробітних платах наглядних рад, інших державних установах на рівні 200 тисяч гривень? Це ж нормальний бюджетний підхід – всім порівну, хто що заробив. Треба звертати увагу на такі речі, як відсутність заробітних плат, передбачені законом, наприклад, працівників Національної поліції, які досі отримують заробітну плату відповідно до постанов Кабінету Міністрів, на те, що стипендія студентів, які навчаються в спеціалізованих навчальних закладах, становить 800 гривень. У нас зараз такі зарплати і пенсії. Необхідно основні документи голосувати, а щодо всіх інших треба, як обіцяв нам Голова Верховної Ради України, провести конструктивну дискусію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ми завершили обговорення цього питання. Прошу народних депутатів зайняти свої місця.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про кошторис Верховної Ради України на 2025 рік» ([№ 12218](#)) в цілому з необхідними техніко-юридичними правками

Готові голосувати? Прошу народних депутатів голосувати.

«За» – 240.

Рішення прийнято.

Покажіть по фракціях і групах.

Шановні народні депутати, розгляд питань порядку денного на сьогодні завершено. Дякую всім за результативну роботу.

Зараз я оголошую перерву в нашому пленарному засіданні. Про час і місце його продовження вам буде повідомлено завчасно. Нагадую про необхідність непоширення інформації щодо його початку.

Продовжуємо далі працювати на благо України. Слава Україні!